

Riitta Vuorinen

TYÖVÄLINE PÄIVÄKODIN TOIMINNAN LAADUN
ITSEARVIOINTIIN

Sosiaalialan koulutusohjelma

Ylempi AMK

2017

TYÖVÄLINE PÄIVÄKODIN TOIMINNAN LAADUN ITSEARVIOINTIIN

Vuorinen, Riitta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma, ylempi AMK
Joulukuu 2017
Sivumäärä: 59
Liitteitä: 2

Asiasanat: Laatu, arviointimenetelmä, itsearviointi, kehittäminen, varhaiskasvatus, päiväkotiyksiköt

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on design-tyyppinen toimintatutkimus, rajattu kehittämisprojekti.

Kehittämisprojektissa suunniteltiin, toteutettiin ja testattiin päiväkotiyksikön toiminnan laadun arviointia varten uudet kysymyslomakkeet työvälineeksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamien tavoitteiden seurantaan varten.

Opinnäytetyö aihe oli ajankohtainen, koska uudistunut valtakunnallinen normiohjaus, Varhaiskasvatuslaki (36/1973) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (Opetushallituksen määräys 39/011/2016), asettaa varhaiskasvatukselle toiminnallisia tavoitteita ja määrää varhaiskasvatuksen järjestäjälle toiminnan arviointivelvoitteen. Opinnäytetyön tekijä oli myös todennut, etteivät olemassa olevat itsearviointi- ja laadunhallintamenetelmät (esim. ITE) sellaisenaan toimi päiväkotiyksikön itsearvioinnin ja laatuseurannan työvälineenä muuttuneessa tilanteessa.

Opinnäytetyö eteni kolmessa vaiheessa - varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja organisaation itsearvioinnin teorian, työvälineen eli arviointikysymyslomakkeiden suunnittelu ja toteutus sekä kysymyslomakkeiden testaus kahden päiväkodin, kunnallisen ja yksityisen, toteuttamassa itsearvioinnissa.

Toteutetun testauksen ja saadun palautteen perusteella kehitetyt kysymyslomakkeet todettiin käyttökelpoiseksi päiväkodin toiminnan arviointiin. Lomakkeiden todettiin myös helpottavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ymmärtämistä kasvatushenkilöstön parissa.

QUALITY ASSESSMENT TOOL FOR THE KINDERGARTEN OPERATIONS

Vuorinen, Riitta

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Master of Social Services

December 2017

Number of pages: 59

Appendices: 2

Key words: Quality, assessment method, self-evaluation, development, early childhood education and care, kindergarten

This thesis is a design-type action study, a limited development project.

The development project was designed, implemented and tested for the quality assessment of the kindergarten unit, new question forms as a tool for monitoring the objectives set out in the early childhood core curriculum. The thesis topic was topical because of the renewed national core curriculum steering, the Early Childhood Education Act (36/1973) and the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care 2016 (regulation of the Finnish National Agency for Education 39/011/2016), provide operational quality objectives and the number of activities to be assessed by the early education organizer. The thesis worker had also found that the existing self-assessment and management methods (e.g. ITE-method) are not well suitable tools in a changed situation.

The thesis progressed in three phases - the theories of the quality management of early childhood education and the self-assessment of the organisation, the planning and implementation of the assessments tool, development the evaluation questionnaire forms, and the testing of the question forms in two of kindergarten unit self-assessments, municipal and private ones.

The developed question forms were found to be useful self-assessment tool the activities of kindergarten, based on the testing carried out and the feed-back received. The forms were also found to helping understanding the target criteria of the Core Curriculum for Early Childhood Education and Care for educational staff.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI	8
2.1	Opinnäytetyön taustaa.....	8
2.1.1	Laatu varhaiskasvatuksessa.....	9
2.1.2	Laadun arvioinnin menettelyt.....	11
2.2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	12
2.3	Kehittämistyön toteutusympäristö	13
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	15
3.1	Toimintatutkimuksen elementit - refleksiivisyys, interventio ja yhteisöllisyys .	17
3.2	Toimintatutkimuksen luotettavuus	18
4	VARHAISKASVATUKSEN LAADUNHALLINTA	20
4.1	Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja -arvioinnin kehitys	21
4.2	Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja arviointivelvoite	24
4.3	Laadun itsearviointi	26
4.3.1	Itsearviointi organisaatiossa	26
4.3.2	Toiminnan itsearviointi varhaiskasvatuksessa	27
5	PÄIVÄHOIDON LAADUNARVIOINTIMALLI JA ARVIOINTITYÖVÄLINE.....	31
5.1	Päivähoidon laadunarviointimalli ja arviointiprosessi.....	32
5.2	Arviointikysymysten tausta ja rakenne.....	34
5.3	Kysymyslomakkeiden käyttö arvioinnissa	39
6	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTUS.....	42
6.1	Kehittämistehtävän vaiheet.....	42
6.2	Kysymyslomakkeiden testaustulokset ja -palaute	46
6.3	Kehittämistehtävän onnistumisen arviointi	50
7	POHDINTA	53
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää päiväkotiyksikön käyttöön uusi, yksinkertainen ja selkeästi päiväkotiympäristöön suunnattu, itsearvioinnin työväline.

Tarve tälle arviointikysymyslomakkeista koostuvalle työvälineelle on päiväkodeissa akuutti, sillä uudistunut valtakunnallinen normiohjaus, Varhaiskasvatuslaki (36/1973) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (Opetushallituksen määräys 39/011/2016), asettaa varhaiskasvatukselle toiminnallisia tavoitteita ja määrää varhaiskasvatuksen järjestäjälle toiminnan arviointivelvoitteen. Opinnäytetyön tekijä oli myös todennut, etteivät olemassa olevat itsearviointi- ja laadunhallintamenetelmät (esim. ITE) sellaisenaan toimi päiväkotiyksikön itsearvioinnin ja laatus seurannan työvälineenä muuttuneessa tilanteessa.

Laadun arvioinnin toteuttamista päiväkotiyksikötasolla on käytännössä hankaloittanut relevanttien arviointiperusteiden puuttuminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän arvioimaan toimintaansa omaaloitteisesti, suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Tämä asettaa varhaiskasvatuksen laadunhallinnalle ja laadun arvioinnille haasteen luoda menetelmiä laadun itsearviointiin, jotta saadaan selville toteutuvatko varhaiskasvatustoiminnalle asetetut tavoitteet päiväkodin arjen toiminnassa.

Varhaiskasvatuksen laadullisiin tavoitteisiin pääsemiseksi on tärkeää, että työntekijät ymmärtävät tavoitteet ja tuntevat asetetut velvoitteet. Tästä lähtökohdasta tulisi avata hoidon, kasvatuksen ja oppimisen laatu-ulottuvuuksia päiväkodissa sekä ratkaista miten henkilöstö saadaan konkretisoimaan asetetut tavoitteet oman toiminnan arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Päiväkodin käyttöön toteutettava toimiva ja helppokäyttöinen itsearvioinnin työväline on yksi tavoitteiden jalkauttamisen keino.

Päiväkodin työntekijöiden työ sisältää jatkuvaa toiminnan suunnittelua, tulosten seuraamista ja työkäytäntöjen kehittämistä. Nämä kaikki ovat osa laadunhallintaa, mihin tulisi vahvasti liittää pohdinta, arviointi ja kehittäminen myös varhaiskasvatuksen perusteiden osalta. (Idänpää-Heikkilä 2004, 54; Hujala, Parrila, Lindberg ym. 1999, 56.)

Kehittämistä palvelevan arvioinnin tulisi kuulua jokaisen päiväkodin työntekijän toimintaan. Arviointeja ei kuitenkaan kannata tehdä vain arvioinnin vuoksi. Työyhteisössä on tärkeä miettiä miksi arviointeja tehdään, mikä omassa työssä on tärkeää ja mitä hyvä laatu omassa yksikössä ylipäättään tarkoittaa, sillä kokemukseni mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstö ei yleensä tunne laadun käsitettä ja toiminnan laatuun vaikuttavia tekijöitä riittäväällä tasolla luotettavien arviointien toteuttamiseksi.

Kehitettävä arviointityöväline on tarkoitettu yksittäisen päiväkodin lapsiryhmissä toteutettavan toiminnan laadun itsearvioinnin tueksi ja tuomaan näkyviin päiväkodin jokapäiväisen työn laatutekijöitä. Tämän avulla päiväkotit voivat entistä paremmin tunnistaa toimintansa vahvuudet ja kehittämiskohteet Demingin laatuympyränä tunnetun jatkuvan parantamisen periaatteen (suunnittele, toteuta, arvioi ja paranna) mukaista seuranta toteuttamalla.

Kysymyslomakkeita toteutettaessa on pyritty yhdenmukaisesti ymmärrettävään kysymysten tulkintaan, sillä muuten yksittäisten arviointivastausten luotettavuus kärsii, eikä arvioinnista saada tapauskohtaisesti oikeaa ja laadukasta tietoa. Oikeilla ja laadukkailla tuloksilla eri arviointikertojen keskinäinen vertailu helpottuu ja pidemmän aikavälin muutosten suunnan arvioinnista tulee luotettavaa.

Opinnäytetyö toteutettiin design-tyyppisenä toimintatutkimuksena, rajattuna kehittämisprojektina, missä tavoite oli suunnitella, toteuttaa, testata ja arvioida Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 tavoitteisiin pohjautuvia uusia päiväkotitoimintaan sovitettuja arviointikysymyksiä itsearvioinnin työvälineenä. Opinnäytetyö pyrki myös helpottamaan päiväkotiyksikön laadun itsearviointia ja sen suorittamista, joten se esittelee myös yhden itsearviointivastausten purkuun ja analysointiin soveltuvan menetelmän, OPERA-tekniikan (Innotiimi Oy).

Opinnäytetyössä kehitystehtävän onnistumista ja uuden työvälineen kysymyslomakkeiden toimivuutta arvioitiin kahden päiväkotityöyhteisön, sekä kunnallisen että yksityisen, suorittaman itsearvioinnin kautta. Lomakkeiden ja arviointikysymysten käyttökelpoisuutta selvitettiin osallistujilta keräämällä kirjallinen palaute erillisillä tarkoitusta varten tehdyllä kyselylomakkeilla (Taulukko 3 ja Taulukko 4).

2 OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI

Tässä opinnäytetyössä esitellään ja perustellaan kehitetyn työvälineen merkitystä osallistavana ja dialogisena päiväkodin laadun kehittämisen välineenä. Työyhteisön itsearvioinnin keskeisempiä hyötyjä ovat mm. työyhteisön mahdollisuus vuoropuhelulle, jossa kaikilla työyhteisön jäsenet ovat mukana esittämässä erilaisia mielipiteitä. Itsearviointi lisää ja tukee yhteisymmärryksen löytämistä. Se toimii myös huolellisesti ja hyvin suunniteltuna ja toteutettuna työyhteisön oppimisareenana.

2.1 Opinnäytetyön taustaa

Tämän opinnäytetyön aiheen valintaa vaikutti aiheen ajankohtaisuuden lisäksi opinnäytetyön tekijän pitkä työhistoria varhaiskasvatuksen opettajana sekä aikaisemmat opinnot liittyen varhaiskasvatustoiminnan laadun itsearviointiin.

Varhaiskasvatus on ollut opetus- ja kulttuuriministeriö ohjauksessa vuodesta 2013. Myös varhaiskasvatuksen lainsäädäntö on muuttunut 1.8.2015. Opetushallitus on laatinut ja vahvistanut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (18.10.2016), mikä tuli toimintaa ohjaavina käyttöön paikallistasolla 1.8.2017. Varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.8.2015. Varhaiskasvatuslain toinen osa on valmistelussa, siten lainmuutos on vielä kesken. (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 18.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 on varhaiskasvatustoimintaa normiohjaava ja velvoittava asiakirja, mikä sisältää varhaiskasvatustoiminnalle asetettuja laadullisia tavoitteita. Se myös velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän arvioimaan toimintaansa oma-aloitteisesti, suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Tämä asettaa varhaiskasvatuksen laadunhallinnalle ja laadun arvioinnille haasteen luoda menetelmiä itsearviointiin. Huomattakoon, että aiemmat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat olleet vain suositusluonteisia asiakirjoja ja näin ollen myös varhaiskasvatuksen laadulliset tavoitteet ovat olleet suositusluonteisia, eikä varhaiskasvatustoiminnalle ole ollut määrätty laadullisilla tavoitteilla.

Varhaiskasvatuksessa tarvitaan menetelmiä, joilla voidaan arvioida kasvatustilanteiden ja siihen liittyvien tekijöiden vaikutusta ja toteutumista mm. päiväkodin käytännön arjessa (Hujala, Puroila ym. 2007, 170).

Yksikkötasolla on paljon mahdollisuuksia kehittää työolosuhteita ja sen myötä parantaa varhaiskasvatustoiminnan laatua. Kehittämisen edellytyksenä on paikallinen panostus, yhteisten työkäytäntöjen kehittämishankkeet ja resursointi pedagogiikan johtamiseen. (Karila 2016, 40.)

2.1.1 Laatu varhaiskasvatuksessa

Laatua ei tulisi koskaan käsittää tekniseksi standardiksi jonka vaatimukset ovat 'kiiveen kirjoitettuja', vaan laatua on tarkasteltava aina ajan, paikan ja asetettujen tavoitteiden kontekstissa. Ihmisille laadukas toiminta on tunne, organisaatiolle se on tila joka kuvaa toiminnan tason vaatimustenmukaisuutta tarkasteluhetkellä. Laadun määritelmät ovat aina väliaikaisia ja keskustelulle avoimia; ne sisältävät aina arvoasetelmia, eivätkä ole yksiselitteisiä totuuksia.

Hyvät, laadukkaat palvelut vaativat aina ylläpidon ja kehittymisen tueksi jatkuvaa arviointia. Hyvät palvelut koostuvat aina useista valinnoista ja näiden valintojen tekijöiden vastuusta ja valmiudesta arvioida omia toimiaan riittävän monesta näkökulmasta.

Varhaiskasvatuksen laadun toteuttaminen, sisällön ja arvioinnin kehittäminen edellyttävät toimivaa ohjausjärjestelmää. Kunnissa tehdään laatutyötä, mutta laatu vaihtelee ja lisäksi laatutyöstä saatava tieto on hajanaista.

Kasvatustilanteiden systemaattinen laadunarviointi on ollut Suomessa hyvin vähäistä (Hujala ym. 2007, 152). Kotimaisia varhaiskasvatuksen laadunarviointimalleja ovat mm. Kuntaliiton Laadunarviointi opetustoimessa ja varhaiskasvatuksessa, Tutki arvioi ja kehitä -arviointijärjestelmä (Edufin Oy) ja Erinomainen varhaiskasvatus (Edufin Oy).

Varhaiskasvatuksen sektorilla laadusta ja laadunhallinnasta keskustellaan paljon, mutta laatu keskustelu on tapahtunut pitkälti hallinnon näkökulmasta, jolloin on keskitytty enemmän varhaiskasvatuksen rakenteeseen ja funktioon osana kunnallista palvelujärjestelmää eikä laadun arvioinnin suorittamiseen työyhteisöissä. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 152–156.)

Alilan (2003) tekemän tutkimuksen mukaan päivähoiton sisäisen laadun mittaaminen koetaan hyvin vaikeaksi. Tutkimuksessa ilmeni, että laatutyö koettiin hitaaksi prosessiksi ja sen katsottiin vievän aikaa varsinaiselta perustyöltä. Laatutyöhön ei sitouduttu, eikä sitä hyödynnetty toiminnan kehittämisessä. (Alila 2003, 50.)

Etenkin varhaiskasvatuksen opetus- ja hoitohenkilöstö tarvitsee lisää koulutusta laadun kehittämisestä ja arvioinnista. Laatuajattelu sekä säännöllinen ja systemaattinen laadun itsearviointi ovat kuitenkin juurtuneet hyvin hitaasti osaksi päiväkotiorganisaatioiden arkityötä.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä 2002 linjattiin varhaiskasvatuksen laatutyön prosessin keskeisiksi elementeiksi asiakaslähtöisyys, henkilöstön osaaminen sekä johdon sitoutumista laatutyöhön. Kyseisessä periaatepäätöksessä kiinnitettiin huomiota myös varhaiskasvatuksen arviointimenetelmien kehittämiseen sekä esitettiin varhaiskasvatushenkilöstön koulutuksen lisäämistä laatua ja laadun arviointia koskevan koulutuksen osalta. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 22–23.)

Varhaiskasvatuslaki (36/1973) edellyttää, että Opetushallitus laatii ja päättää varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (Opetushallituksen määräys 39/011/2016) tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa laissa säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä asettamalla varhaiskasvatuksen järjestäjälle velvoitteen arvioida toimintaansa oma-aloitteisesti, suunnitelmallisesti ja säännöllisesti korostaen itsearviointia. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi päättää arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. Arvioinnin merkitystä yksikkötasolla korostetaan myös johtamisen näkökulmasta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, Määräys 39/011/2016, 60.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 toimii varhaiskasvatuksen laadun suunnannäyttäjänä ja sen toteutumisen arviointi on keskeistä laadunhallinnan kehittämiseksi. On huomattava, ettei varhaiskasvatukselle ole kansallisella tasolla määriteltyjä laatukriteerejä, toisin kuin esimerkiksi perusopetuksella. Siinä missä perusopetuksessa laatua arvioidaan oppimistuloksilla, varhaiskasvatuksessa arviointi kohdistuu toimintaympäristön ja lasten parissa tapahtuvan toiminnan laatuun. Varhaiskasvatuksessa ei aseteta tavoitteita lapsen oppimiselle tai osaamiselle, vaan tavoitteet asetetaan lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia edistävälle ja tukevalle toiminnalle.

2.1.2 Laadun arvioinnin menettelyt

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tuli ottaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaiset paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat käyttöön 1.8.2017 alkaen. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamisen lähtökohta on, että hyvää kasvatusta, opetusta ja hoitoa ei voi aidosti kehittää ilman kasvatustyötä tekevän henkilöstön mukaan ottamista. Laatuajattelun jalkauttaminen vaatii käsitteiden avaamista ja tavoitteiden yksilökohtaista määrittelyä. Toiminnan kehitystyö on tehtävä siinä ympäristössä ja organisaatioyksikössä missä toimintakin tapahtuu.

Henkilöstön sitouttaminen työyhteisön toiminnan kehittämiseen tapahtuu ottamalla se mukaan laadunhallintaa koskevaan suunnitteluun ja arviointiin, niin että kaikki asianosaiset ovat nykytilasta ja tavoitteista tietoisia sekä sitoutuneita että osaavia sitä toteuttamaan. Asiakkaan näkökulmasta varhaiskasvatustalouden laadun tuottaa kasvatustyötä tekevä henkilöstö, ei hallinto.

Jonkin arviointimenetelmän tai -työvälineen käyttöönotto helpottaa itsearvioinnin suunnittelua ja käytännön toteutusta. Hyvin kohdennetuilla ja yhtäläisesti ymmärrettyillä arviointikysymyksillä saadaan tietoa, joka vastaa kohdeorganisaation omia tarpeita ja tuottaa oikeaa tietoa sisäisen toiminnan kehittämiseen.

Päiväkodin henkilöstön suorittama itsearviointi kohdistuu varhaiskasvatustoimintaan, sen edellytyksiin ja tuloksiin. Itsearvioinnin tarkoituksena on tehdä näkyväksi, miten organisaatiossa toimitaan sekä miten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen laatu varmistetaan.

Arviointityövälineen avulla suoritettavat toistuvat itsearviointit myöskin auttavat pitkäaikaisessa seurannassa olevien yhteisesti asetettujen kehitystavoitteiden saavuttamisessa, sillä systemaattisella arvioinnilla ja toimenpiteiden vaikuttavuusseurannalla työyhteisö voi kehittää itselleen tärkeitä laatutekijöitä sekä ohjata kehittämisresursseja oikein.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Tavoite oli suunnitella, toteuttaa ja testata päiväkotiyksikön toiminnan laadun arviointia varten uusi itsearvioinnin työväline kehittämällä uudet arviointikysymykset ja toteuttamalla näitä taustoittavat arviointikysymyslomakkeet.

Laadunarviointikysymykset johdetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 asettamista toiminnan tavoitteista, muotoiltuina päiväkotiyksikön henkilöstölle helposti ymmärrettäviksi ja yksiselitteisiksi kysymyslomakkeiksi. Lomakkeiden käytön tulee olla myös yksinkertaista, jotta päiväkotiyksikön suorittama itsearviointiprosessi voidaan toteuttaa kohtuullisella ajankäytöllä. Lisäksi työvälineen tulee tukea jatkuvaan parantamiseen perustuvaa laadun kehittämistyötä ja seurantaan konkreettisella tasolla.

Opinnäytetyön sisällön tulee myös antaa päiväkotien henkilöstölle tietoa ja ymmärrystä laadunarvioinnista, esitellä toiminnan laatutekijöitä sekä tarkentaa ja avata laadun käsitettä päiväkotiympäristössä.

Opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen laadunhallinnan käsitettä lähestytään Hujalan, Parrilan, Nivalan, Tauriaisen & Vartiainen 1995 kehittämän Päivähoidon laadunarviointimallin kautta.

Työssä

- pyritään selvittämään ovatko käytettävät arviointikysymykset yksiselitteisiä ja yhdenmukaisesti ymmärrettäviä.
- arvioidaan tarkentuuko ja syventyykö päiväkotitoiminnan laadun käsite ja aukeavatko toiminnalle asetetut tavoitteet kysymyslomakkeiden avulla.
- selvitetään helpottasiko toteutettujen kysymyslomakkeiden käyttöönotto päiväkodin laadun itsearviointia ja kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan jatkuvan parantamisen periaatteen toteuttamiseksi.
- ei vertailla eri päiväkotiyksiköitä opinnäytetyöhön liittyvien itsearviointien tuloksien tai toiminnan perusteella.

Kehittämistyö tuottaa itsearvioinnin työvälineen ja toimintamallin päiväkotiyksiköiden toiminnan laatuarviointiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 edellyttämällä tavalla.

2.3 Kehittämistyön toteutusympäristö

Kehitystehtävä toteuttamiseen ja päiväkotiorganisaation laadun itsearviointiin osallistui kaksi Pirkanmaalaista päiväkotia, yksi kunnallinen ja yksi yksityinen päiväkoti.

Kunnallinen päiväkoti on ollut toiminnassa kolme vuotta, kasvatushenkilöstön määrä on 25 henkilöä. Päiväkodissa toimii viisi osastoa sekä esiopetusyksikkö. Esiopetusyksikössä on kaksi osastoa sekä yksi sekaryhmä (16 esikoululaista ja viisi viisivuotiasta lasta). Päiväkoti ei ole aikaisemmin suorittanut itsearviointia tai käyttänyt laadunarviointimalliin perustuvaa työvälinettä toimintansa arvioinnissa. Kehittämiskohde oli määritelty ilman pidemmän aikavälin seurantaan vuosittaisten varhaiskasvatuksen asiakaspalautekyselyjen kautta.

Itsearvioinnin tarkempi toteutusaikataulu ja ajankäyttö suunniteltiin yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Itsearviointi suoritettiin kasvatushenkilöstön kanssa kahdessa iltapalaverissa opinnäytetyön tekijän vetämänä. Ensimmäisessä tilaisuudessa suoritettiin arviointi kysymyslomakkeiden avulla, toisessa tilaisuudessa suoritettiin vastusten purku ja analysointi.

Yksityinen päiväkotitoiminta on ollut toiminnassa kaksi vuotta, kasvatushenkilöstön määrä on kuusi henkilöä. Päiväkodissa on kaksi osastoa. Yksityinen päiväkotitoiminta suoritti itsearviointin itsenäisesti päiväkodin johtajan vetämänä. Koko kasvatushenkilöstö osallistui itsearviointiin ja antoi palautteen opinnäytetyön tekijälle kysymyslomakkeiden käytettävyydestä ja kysymysten toimivuudesta.

Suoritettussa itsearvioinnissa kaikki työyhteisön jäsenet olivat mukana arvioimassa ja ottamassa kantaa sekä sopimassa kehittämistoimenpiteistä, mikä lähtökohtaisesti lisää henkilöstön sitoutuneisuutta laatutoimintaan.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Toimintatutkimus saa usein alkunsa jostakin arkisesta, käytännön työssä havaitusta ongelmasta tai tarpeesta kehittää toimintaa. Toimintatutkimus sopii myös hyvin sosiaalisen yhteisön, kuten päiväkodin toiminnan kehittämiseen. Toimintatutkimus pitää itsessään sisällään oppimisen ja kehittämisen. (Heikkinen 2015, 205.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada päiväkotiyksikön käyttöön helppo, yksinkertainen ja selkeästi päiväkotiympäristöön suunnattu itsearviointin työväline, minkä avulla varhaiskasvatusorganisaatio voi tunnistaa toimintansa vahvuudet ja kehittämiskohteet.

Opinnäytetyö on lähestymistavaltaan rajattu toimintatutkimus, jossa on myös laadullisen design-tutkimuksen piirteitä. Design-tutkimuksessa, joka nähdään myös toimintatutkimuksen yhtenä suuntana, suunnitellaan ja kehitetään uusi toimintamalli tai tuote. Design-tyyppinen toimintatutkimus etenee suunnittelun pohjalta ja siinä sovelletaan teoriaa käytäntöön. (Heikkinen 2015, 211.)

Tässä opinnäytetyönä tehtävässä toimintatutkimuksessa suunniteltiin itsearviointin työväline, jota testattiin eli sovellettiin käytännössä työyhteisön itsearviointin välineenä. Toimintatutkimus hahmotetaan nk. itsereflektisyyden kehänä, jossa toimintaa arvioidaan ja suunnitellaan uudelleen tietyin aikavälein (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2007, 67–68).

Opinnäytetyössä suunniteltiin, kokeillaan ja arvioidaan uusia päiväkotitoimintaa varten sovitettuja arviointikysymyksiä laadunarvioinnin välineenä. Arviointikysymykset tarkastelevat Varhaiskasvatuksen perusteet 2016 ja varhaiskasvatuslain asettamia keskeisiä laadullisia tavoitteita päiväkotitoiminnalle. Kysymysten avulla suoritettun itsearviointin kautta voidaan tehdä johtopäätöksiä varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta päiväkotiyksikössä. Työssä toteutettiin toimintatutkimukselle keskeistä diskurssia, jossa työyhteisölle luodaan mahdollisuus keskusteluun ja oman toimintansa arviointiin, mahdollisuus muuttaa yhteisön toimintatapoja ja synnyttää uusia pysyviä toimintatapoja.

Kehittämiprojektin merkittävin epävarmuustekijä oli se, että saavutetaanko kehitettävällä arviointityövälineellä työn keskeisin tavoite tarkentaa ja syventää laadun käsitettä päiväkodissa avaamalla toiminnan laatutekijöitä henkilöstölle sovitettujen kysymysten ja suunnitellun arviointimenettelyn avulla.

Arviointityövälineen toimintaa selvitettiin kahdessa eri työyhteisössä, kunnallisessa ja yksityisessä päiväkodissa suoritettavien itsearviointien kautta arvioimalla samassa yhteydessä

- ovatko asetetut arviointikysymykset yksiselitteisiä ja yhdenmukaisesti ymmärrettäviä?
- helpottaisiko arviointityökalun käyttöönotto päiväkodin laadun itsearviointia ja kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta?

Opinnäytetyön lähestymistapaa suunniteltaessa arvioitiin, riittääkö yhden syklin kierros (suunnittelu, testaus, arviointi) määrittämään tutkimuksen lähestymistavaksi toimintatutkimukseksi. Heikkisen ym. mukaan (2015) toimintatutkimukselle ominainen jatkuvuus ja spiraalimainen kehittyminen voivat sisältyä yhteenkin sykliin. Yksi koikeilu riittää kehittämään käytäntöjä. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2007, 82.)

Opinnäytetyön toimintatutkimus jakaantui neljään suorituvaiheeseen:

- Kehityskohteen analysointi ja laatuteoriaan tutustuminen.
- Arviointikysymysten määrittely ja arviointiprosessin rakentaminen.
- Kysymysten ja toteutustavan testaus, työyhteisön itsearviointi
- Reflektointi ja raportointi.

Kehityskohteen analysointi ja taustateorioihin tutustuminen toteutettiin kirjallisuuskatsauksen ja muiden lähteiden avulla, kuvaamalla työn viitekehyksenä varhaiskasvatuksen laatu ja laadun ohjaus sekä laadun itsearvioinnin merkitys.

Arviointikysymysten määrittelyssä itsearvioinnin kysymykset kohdennettiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 toteutumiseen ja varhaiskasvatusprosessin toimivuuteen. Arviointiprosessi kuvattiin määrittelemällä ja esittelemällä yksi toteu-

tustapamalli ja tässä tarvittavat työvälineet itsearviointiprosessin läpiviemiseksi työyhteisössä.

Arviointikysymysten ja arviointimenettelyn testauksen tarkoituksena oli selvittää mallin toimivuus ja käytettävyys käytännön toteutuksen kautta. Toteutukseen sisältyvä arviointitilaisuus ja tulosten purkutilaisuus antavat henkilöstölle vaikutusmahdollisuuden arvioitaessa kehittämisen kohteita omaa työtä koskien. Tilaisuuksissa käytävä keskustelu lisää myös työyhteisön vuorovaikutusta.

Reflektointia ja kehitystyön tulosten kirjaamista varten havainnoista pidettiin päiväkirjaa; tietoa kerättiin suoritettavien testausten lisäksi mm. haastatteluilla, avoimilla kommenteilla (vastaajan todellinen mielipide) ja havainnoinnilla. Lisäksi eri päiväkotien antamia palautteita verrattiin toisiinsa arvioitaessa testaustulosten luotettavuutta.

3.1 Toimintatutkimuksen elementit - refleksiivisyys, interventio ja yhteisöllisyys

Toimintatutkimuksen lähtökohtana on ajatus, että oman työn ymmärtäminen ja kehittäminen voi käynnistyä vain refleктоimalla omia käytännön kokemuksia. Refleksiivisyydellä tarkoitetaan ajattelu kääntämistä toiminnan tuloksista omiin toimintatapoihin. Totutut toimintatavat ja käytännöt asetetaan kyseenalaisiksi ja arvioidaan, mitä tarkoituksia toiminta palvelee. Omaa toimintaa pyritään tarkastelemaan ulkopuolisen näkökulmasta. Toimintatutkimus hahmotetaan nk. itsereflektisyyden kehänä, jossa toimintaa arvioidaan ja suunnitellaan uudelleen tietyin aikavälein. Toiminta, havainnointi, arviointi, johtopäätökset, uudelleensuunnittelu ja taas toiminta seuraavat toisiaan. (Heikkinen 2015, 211.)

Eteläpellon ym. (2007) mukaan: ”Reflektiivisiin (arvioiviin) prosesseihin kuuluu henkilökohtaisen ja yhteisten kokemusten reflektointi ja intuitiivisen tiedon jalostaminen käsitteelliseksi. Yksilön saama palaute, yhteisesti tehty arviointi sekä käsitysten ja käsitteiden tulkinnan evaluointi muodostavat työssä oppimisen ydinprosessin, jossa oppimisen johtajan tehtävä on huolehtia, että reflektoinnille on aikaa ja tilaa prosessin jokaisessa vaiheessa. Käytännössä tämä tarkoittaa palaute-

arviointi- ja evaluointikäytäntöjen luomista, ylläpitämistä ja jatkuvaa kehittämistä työorganisaation kaikilla tasoilla ja niiden välillä. Työelämässä on pitkään puhuttu inhimillisten voimavarojen johtamisesta, mikä ei ole kuitenkaan johtanut mielekkääseen oppimisresurssien ja -prosessien käytäntöön. Yksilöllisten ja yhteisten oppimisresurssien hyödyntäminen vaatiikin oppimisen johtamista.” (Eteläpelto, Collin & Saarinen 2007, 185.)

Toimintatutkimus on itsessään interventio, väliintulo millä pyritään tarkoituksellisesti vaikuttamaan tutkittavaan kohteeseen. Toimintatutkimuksessa tutkija on itse mukana toimijana tutkimassaan yhteisössä. Tutkija on aloitteellinen ja vaikuttaa kohdeyhteisönsään. Tätä toimintaa kutsutaan interventioksi. Tutkija tarkastelee sosiaalista tilannetta omasta näkökulmastaan. (Heikkinen 2015, 206, 214.)

Toimintatutkimus on perusluonteeltaan kriittistä, jossa osallistujat käyvät diskurssia eli keskustelua omasta toiminnastaan, sen käytännöistä, käsityksistä ja arvoista. Tuloksena ei tarvitse aina olla tehokkaampi toiminta vaan tulokseksi riittää, että yhteisö alkaa keskustella oman toimintansa arvoista ja käytännöistä. Tutkimus voi parhaimmillaan johtaa uuteen demokraattiseen keskustelukulttuuriin. (Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999, 14; Huttunen, Kakkori & Heikkinen 1999, 126.)

Raution mukaan osallistuvissa tutkimuksissa eettiset ongelmat vähenevät: Eri osapuolten laaja mukanaolo vähentää sitä vaaraa, että hanke tuottaisi jollekin osapuolelle kohtuutonta haittaa (Rautio 2011, Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto).

3.2 Toimintatutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa validiteetilla kuvataan kuinka hyvin tutkimustulos vastaa asioiden todellista tilaa. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta, kuinka samana tutkimustulos pysyy, jos tutkimus toistetaan uudelleen. Tutkimuksen arviointilomakekysely on toistettavissa uudelleen, mutta muilta osin tutkimusta ei voi tarkistaa toistamalla. Esim. havainnointi on aina ainutkertainen tilanne, eikä näin ollen siinä toistettavissa oleva. (Outinen, Lempinen, Holma & Haverinen 1999, 100; Toikko & Rantanen 2009, 122–123.)

Toimintatutkimuksen pätevyyttä mittaa se, miten tutkimuksen avulla voidaan kehittää yhteisön toimintaa. Koska reliabiliteetti ja validiteetti eivät toimi toimintatutkimuksen kriteereinä mm. tutkimuksen tarkoituksellisen intervention vuoksi, on toimintatutkimuksen pätevyyden tarkasteluun otettu avuksi korrespondenssiteoria (totta on se mikä toimii). Tieto on kontekstuaalista, yhteyksistä riippuvaa. (Huttunen ym. 1999, 113-114.)

Tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ja selostamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen toteutus, tutkimukseen osallistuneet henkilöt ja paikat sekä tapahtumat. Kerätty aineisto toimii apuvälineenä asian ymmärtämisessä ja tulkinnan muodostamisessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 227–228.)

Laadullisen tutkimuksen tekijän on perusteltava tutkimusta koskevat valinnat ja tehtävä tulkinnat näkyviksi sekä ymmärrettävä tutkimuskohteen kulttuurinen ja kontekstuaalinen luonne (Toikko & Rantanen 2009, 123–124).

4 VARHAISKASVATUKSEN LAADUNHALLINTA

Alilan (2013) mukaan varhaiskasvatuksen laatuun liittyvää tutkimusta on maailmalla paljon, mutta Suomessa laatuun liittyviä tieteellisiä tutkimuksia ja kehittämishankkeita on varsin vähän. (Alila 2013, 25).

Hujalan ym. (2007) mukaan varhaiskasvatuksen laatuun liittyvässä tutkimuksessa voi erottaa kolme tutkimusaaltoa viimeisten vuosikymmenten aikana. 1970-luvulla laadullisessa tutkimuksessa vertailtiin kotihoitoa ja kodin ulkopuolista hoitoa. Tutkimuksissa keskityttiin selvittämään sitä, onko päivähoito lapselle hyväksi vai haitaksi. Tutkimuksessa ei kuitenkaan huomioitu kummankaan tahon laatutekijöitä. (Hujala ym. 2007, 156.)

1980-luvun tutkimusaalto sai alkunsa aikaisempia tutkimuksia kohtaan esitetystä mustavalkoista lähestymistapaa koskevasta kritiikistä. Tutkimuksissa keskityttiin tarkastelemaan päivähoitomuotojen välistä ja sisäistä variaatiota päivähoiton tuloksen selittäjänä. Varhaiskasvatuksen uusin, kontekstuaalisesti suuntautunut tutkimus lähestyy varhaiskasvatuksen laadun tutkimusta kokonaisvaltaisesti, huomioiden varhaiskasvatuksen vaikutukset aikaisempaa laajemmasta näkökulmasta. (Hujala ym. 2007, 156.)

Alila (2013) puolestaan jakaa varhaiskasvatuksen tutkimuksen neljään aaltoon ja esitti tutkimuksessaan mahdollisuuden myös uuden viidennen aallon alkamisesta. Alilan mukaan varhaiskasvatuksen tutkimusaaltojen jäsenyyksen taustalla voidaan löytää päivähoitotutkimuksen keskeinen lähtökohta, halu tietää päivähoiton vaikutukset lapseen ja hänen kehitykseensä. Tutkimusten tavoitteena on ollut osoittaa ne päivähoitopalveluun liittyvät tekijät, joilla on lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hoitoon positiivisia vaikutuksia. Tutkimusaallot menevät osittain päällekkäin, eikä niille voi asettaa selkeitä rajapintoja. Tutkimusaallot heijastavat myös aikansa yhteiskunnallisia ilmiöitä ja tarpeita. Ensimmäinen tutkimusaalto oli kotihoidon ja päivähoiton vastakkainasettelu, toinen aalto oli yksittäisten laatutekijöiden vaikutus lapsen kehitykseen, kolmas aalto oli varhaiskasvatuksen kokonaisvaltainen laatuksitys. Neljännessä aallossa keskiöön nousee monitahoinen laadunmäärittely (kontekstuaalisuus ja

inklusiivisuus). Mahdollisella viidennellä aallolla korostuvat asiakasosallisuus, kumppanuus ja pedagogiikka. (Alila 2013, 83–89.)

4.1 Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja -arvioinnin kehitys

Suomalaisessa varhaiskasvatukseen laatuajattelu tuli 1980-luvulla, ensin erilaisissa pienemmissä kansallisissa hankkeissa.

Varhaiskasvatuksen laadullisen arvioinnin vahvistumiseen vaikuttivat 2000-luvun alussa erilaiset valtakunnalliset ja ylikunnalliset laatuhankeet kuten Oulun yliopiston varhaiskasvatuskeskuksen toteuttama Laadun arviointi päivähoitossa -projekti, Efektian Lapsi ja laatu -projekti, sosiaali- ja terveystieteiden ja Stakesin yhteinen Valoa – varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishanke sekä kaupalliselta puolelta päivähoitoon levinneet arviointimenetelmät. (Alila & Parrila 2004, 29.)

Valtakunnallisella tasolla toimeenpantiin 2003–2005 varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishanke Valoa. Valoa I ja Valoa II -hankkeissa kehitettiin Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadunhallintaa ja ohjausta. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda esiin kuntien laadun kehittämisen nykytila ja keskeiset kehittämistarpeet. Tavoitteena oli lisäksi edistää ja tukea kuntien kehittämistoimintaa ja laatu-työtä sekä kehittämään eri toimijoiden välistä yhteistyötä. (Alila 2013, 30.)

Valoa II -hankkeen tavoitteena oli taustoittaa varhaiskasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta valtakunnallista seuranta- ja arviointia varten. Samaan aikaan oli myös vireillä valmistelut varhaiskasvatuspalvelujen laatuksatukseen ottamisesta säännölliseksi apuvälineeksi valtionhallinnon laadunarviointiin ja -seurantaan. Valoa hankkeen päättyessä ilmestyi Stakesin julkaisema raportti, mutta asia ei sen jälkeen valtionhallinnossa edennyt. Alilan mukaan tämä on ollut yhtenä syynä siihen, että kansalliselta varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseltä on puuttunut suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus. (Alila 2013, 31.)

Suomi on osallistunut myös viimeisten vuosikymmenten aikana OECD:n varhaiskasvatuksen kehittämis- ja verkostotyöhön ja ottanut osaa maa-arviointeihin. Näiden hankkeiden kautta on saatu vertailupohjaa varhaiskasvatuksen policyn että sisällön osalta. Myös EU-tasolla on viime vuosina tiivistetty yhteistyötä varhaiskasvatuksen laadun parantamiseen liittyvissä kysymyksissä. (Alila 2013, 34–35.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on määritellyt laadunhallinnan muodostuvan niistä vastuista, tehtävistä, prosesseista ja toimintatavoista, jotka on varmistettava tavoitteiden saavuttamiseksi. Laatu ei ole irrallaan muusta toiminnasta eikä näin ollen ole olemassa erillistä laatujärjestelmääkään, vaan hyvä laadunhallinnan järjestelmä on yhtä kuin laadukkaaseen toimintaan ja tavoitteisiin tähtäävä toimintajärjestelmä. Laadunhallintajärjestelmä on kunkin organisaation itsensä näköinen, omaa toimintaa tukeva ja keino vaikuttaa omaan työhön. Siksi laadunhallintajärjestelmää ei voi kopioida muualta, se on rakennettava itse. (STM 2002:9, 54–55.)

Alilan ja Parrilan (2004) mukaan varhaiskasvatuksen laadunarviointiin ja laadunhallintaan ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan jokaisen kunnan ja päivähoitoyksikön olisi tärkeää pyrkiä löytämään juuri heidän toimintansa kehittämiseen parhaiten sopivat menetelmät. Laadunhallintaa ei pidä tarjoilla henkilöstölle valmiina mallina vaan laadunhallinnan suunnittelun tulisi tapahtua yhteistyössä koko henkilöstön, perheiden sekä mahdollisesti myös erilaisten sidosryhmien kanssa. Mitään valmista laadunhallintamenetelmää ei ole hyvä ottaa suoraan käyttöön miettimättä tarkemmin sen soveltuvuutta oman kunnan tai päivähoitoyksikön tarpeisiin. (Alila & Parrila 2004, 11.)

Alila tutki varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä ja ohjaustoimintaa kunnissa vuonna 2003. Tutkimuksen mukaan laatutyöstä on monenlaista hyötyä päivähoitotoiminnalle. Laatutyö hyödyttää kehittämis- ja suunnittelutoimintaa sekä tuo esiin muutostarpeita. Sen kautta hahmottuu tapa toiminnan kehittämiseen; arvioinnin kautta kehittämistoimintaan ja kehittämistoiminnan kautta laadukkaampaan toimintaan. Laatutyöllä kunnissa oli saatu erilaisille kehittämishankkeille struktuuria ja sillä oli saatu mahdollisuuksia toimia uudella tavalla, sen jämäköittäessä ja selkiyttäessä kehittämistyötä. Laatutyön avulla oli tehty konkreetteja muutoksia, esimerkiksi hallin-

toa oli muutettu toimivammaksi. Alilan tutkimus osoitti myös, että laatutyön kautta oli opittu hahmottamaan päivähoiton kokonaisuutta monesta näkökulmasta ja pilkkomaan tätä konkreettisiin osiin helpottaen kehittämistoiminnan kohdentamista. (Alila 2003, 49.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän selvityksessä Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12 nostetaan esille varhaiskasvatuksen pedagogiikan ohjauksen epäjohtonmukaisuus, jonka puuttuminen on johtanut varhaiskasvatuksen laadun epätasaisuuteen. (Alila ym. 2014, 57.) Laadun ohjausperiaatteiden täsmennys luo käsityksen siitä, mistä tulee se tieto, jonka mukaan jokin on hyvää tai huonoa. (Lillrank 1998, 6.)

Varhaiskasvatuksen perusteet 2016 -julkaisun tehtävänä on tuoda tähän muutosta. Se on varhaiskasvatusta normiohjaava asiakirja, mikä asettaa varhaiskasvatustoiminnalle pedagogiikkaa koskevia linjauksia ja vahvaa ohjausta.

Alilan ym. (2014) mukaan varhaiskasvatuksen laatu muodostuu minimissään palvelun saamisesta ja sen riittävydestä. Laajalti tarkasteltuna varhaiskasvatuksen laatu koostuu kuitenkin huomattavasti useammasta osatekijästä. Varsinaiseen kasvatustahtumaan ja pedagogiikkaan liittyy määrällisesti monia indikaattoreita, joita ovat mm. henkilöstön ammatillinen osaaminen, vuorovaikutus, varhaiskasvatusympäristö, kasvattajien ja johdon toiminta ja toiminnan suunnitelmallisuus ja pohjautuminen valtakunnalliseen ohjaukseen ja arviointiin. Lisäksi varhaiskasvatuksen laatulementteihin kuuluvat mm. asiakkaiden osallisuus, lapsen kokema ilo ja lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen. (Alila, Eskelinen, Estola ym. 2014, 57.)

Laatua ei tulisi koskaan käsittää tekniseksi standardiksi jonka vaatimukset ovat 'kiveen kirjoitettuja', vaan laatua on tarkasteltava aina ajan, paikan ja asetettujen tavoitteiden kontekstissa. Ihmisille laadukas toiminta on tunne, organisaatiolle se on tila joka kuvaa toiminnan tason vaatimustenmukaisuutta tarkasteluhetkellä. Laadun määritelmät ovat aina väliaikaisia ja keskustelulle avoimia; ne sisältävät aina arvoarvostelmia, eivätkä ole yksiselitteisiä totuuksia. Laadun käsitteelle ei ole olemassa yhtä ainoaa, objektiivista määritelmää. Sen kuvaaminen on suhteellista riippuen aina laa-

dun käsitteen määrittäjän omista arvoista, tarpeista ja intresseistä. (Hujala ym. 2007, 157.)

4.2 Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja arviointivelvoite

Sosiaalihuolto ja myöhemmin sosiaali- ja terveydenhuolto oli pitkään suomalaisen päivähoidon ja varhaiskasvatuksen hallinnollinen ohjausvirasto valtionhallinnossa. Päivähoidon hallinto siirtyi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuonna 2013.

Varhaiskasvatuksen laadun toteuttaminen, sisällön ja arvioinnin kehittäminen edellyttävät toimivaa ohjausjärjestelmää. Ohjausjärjestelmään kuuluvat sellaiset yhteiskunnalliset toiminnot, joilla ohjataan, tuetaan ja säädellään varhaiskasvatustyön sisällön laadukasta toteutumista. Yhteiskunnallisen ohjauksen ja säätelyn muotoja ovat: normatiivinen ohjaus, joka perustuu laissa tai asetuksessa määrättyyn pakotteeseen tai velvoitteeseen. Normatiivisen ohjauksen piiriin kuuluu mm. varhaiskasvatuslaki ja uusi Varhaiskasvatuksen perusteet 2016. Resurssiohjauksen piiriin kuuluu mm. erilaisten aineellisten voimavarojen, kuten henkilöstömäärän säätely. Tavoite- ja ohjelmaohjauksessa määritellään mm. tavoitteita ja niiden saavuttamiskeinoja. Informaatio-ohjaus tarkoittaa toimintaan liittyvän tietoperustan kasvattamista mm. yliopistojen julkaisemat varhaiskasvatusta käsittelevät tutkimusraportit. (Hujala ym. 2007, 177–178.)

Varhaiskasvatuslain (36/1973) mukaan Opetushallitus laatii ja päättää varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Syksyllä 2017 voimaan astuneen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa laissa säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä asettamalla varhaiskasvatuksen järjestäjälle velvoitteen arvioida toimintaansa oma-aloitteisesti, suunnitelmallisesti ja säännöllisesti korostaen itsearviointia.

Opetushallitus on sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen asiantuntijavirasto. Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen suunnitelmissa määrätty tavoitteet ovat hyvin katta-

vat ja keskenään yhdensuuntaiset. Keskeisenä tavoitteena molemmissa on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Varhaiskasvatuksessa järjestettävään esiopetukseen sovelletaan varhaiskasvatuslain säädöksiä, muun muassa lapsiryhmien koon, henkilöstömitoituksen ja henkilöstön kelpoisuuksien osalta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (2016:17) on varhaiskasvatuslain (36/1973) perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan myös paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Esiopetus, jota säätelee Perusopetuslaki (628/1998, 26a§) on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 asettama arviointivelvoite koskee myös henkilöstön suorittamaa toiminnan laadun itsearviointia. Karilan (2016) arvion mukaan varhaiskasvatuslainsäädännön uudistuksessa on lainsäädäntöön onnistuttu kirjaamaan tavoitteet, jotka vastaavat yleismaailmallista varhaiskasvatuksen tulkintaa lasten oikeutena ja osana koulutus- ja kasvatusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksen järjestämistä koskevat päätökset eivät kuitenkaan vielä mahdollista asetettujen tavoitteiden toteutumista. (Karila 2016, 31.)

Paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa pitää ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikallisen opetussuunnitelmien tarkoitus on tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8-9).

4.3 Laadun itsearviointi

4.3.1 Itsearviointi organisaatiossa

Organisaation itsearvioinnin tarkoituksena on löytää työyhteisön toiminnan vahvuudet ja kehittämiskohteet. Työyhteisön itsearvioinnissa korostuu työyhteisön arviointiprosessi ja yhteinen reflektointi.

Laatua ei voi kehittää ilman organisaation nykytilan arviointia. Työyksiköiden suorittama arviointi on julkisen sektorin kehittämisen keskeinen osa. Organisaation menestyksen kannalta on tärkeää, että laatua mitataan eri näkökulmilta. (Salminen, Sundquist, Lehtipuu, Rähälä & Väänänen 2002, 7-8.)

Itsearviointi on keino liittää laatutyö osaksi työyhteisön arkista toimintaa ja kehittämistä. Se edistää laatuajattelua ja parhaimmillaan voi jopa muuttaa siihen osallistuvien henkilöiden näkemystä omasta organisaatiostaan ja työstään. (Oosi & Virtanen 2005, 99.) Itsearviointi käynnistää myös uutta ajattelua, oppimista ja muutosta. Se lisää ymmärrystä kokonaisvaltaisesta kehittämisestä ja luo sitoutumista kehittämiseen. Itsearvioinnin kautta vahvistetaan myös tunnetta jokaisen mielipiteen arvostamisesta. (Parvinen & Tuominen 2005, 9.) Itsearvioinnin tarkoituksena on tarkastella omaa toimintaa ja toiminnan laatua. Arvioinnin voi suorittaa koko organisaatio, työyksikkö, tiimi tai yksittäisen työntekijä.

Virtanen (2007) katsoo itsearvioinnin tavoitteiden liittyvän kiinteästi oppimiseen. Itsearviointia myös kritisoidaan siitä, että arvioinnin kohde on samalla arvioinnin tekijä. Kun itsearviointi toteutetaan eettisesti korkeatasoisesti ja omaan toimintaan suhtaudutaan kriittisesti, on pelko itsearvioinnin liiallisesta subjektiivisuudesta turhaa. (Virtanen 2007, 177–178.)

Työyhteisön suorittama itsearviointi tukee sekä yhteisöllistä että yksilötason oppimista. Lisäksi itsearviointi tukee toiminnan kehittämistä, vahvistaa yhteenkuuluvuutta, ylläpitää motivaatiota sekä edistää sosiaalista sitoutumista toimintaan ja sen kehittämiseen. Itsearvioinnilla saadaan työyhteisössä selville mielipiteet kehittämistarpeis-

ta, tietoa siitä mitkä asiat koetaan tärkeiksi, mistä ollaan yhtä mieltä ja mistä eri mieltä ja mihin kehittämisessä ollaan sitoutuneita. (Holma 2003, 12; Salminen, Sundquist ym. 2002, 8.)

Arviointia suunniteltaessa ja toteuttaessa on tärkeää aina miettiä mitä varten arviointia tehdään. Se ei saisi koskaan olla vain itsetarkoitus, vaan sen päätarkoitus on kehittäminen ja tulevaisuuteen vaikuttaminen. (Lehtisalo & Raivola 1999, 231.) Arviointi tulee tehdä aina suhteessa tavoitteisiin. Itsearviointissa tarvitaan arviointiperusteita, joita vasten omaa toimintaa voidaan peilata. (Outinen ym. 1999, 38.)

Itsearviointin toteutuksessa ensimmäinen vaihe on toiminnan nykytilanteen kuvaus. Sen tehtävä on luoda pohjaa työyhteisön johdon ja työntekijöiden yhteiselle arvioinnille. Tämän jälkeen suoritettavalla arvioinnilla tunnistetaan toiminnan vahvuudet ja kehittämiskohteet. Vahvuuksien ja kehittämiskohteiden pohjalta asetetaan kehittämistarpeet tärkeysjärjestykseen. Tämän jälkeen valittuihin kehittämiskohteisiin suunnitellaan paremmin toimivat käytännöt, mitkä pyritään myös vakiinnuttamaan osaksi arkitoimintaa. Arviointi toistetaan jonkin ajan kuluttua, jolloin uudistettua toimintatapaa arvioidaan ja mahdollisesti parannetaan edelleen. Toimintaa ei paranneta pelkällä arvioinnilla, vaan se vaatii lisäksi käytännön kehittämistoimia. (Salminen ym. 2002, 8-12.)

4.3.2 Toiminnan itsearviointi varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen laadun arviointi, niin asiakasarviointi kuin työyhteisön itsearviointikin, tekee varhaiskasvatuksen, sen tavoitteet ja toteuttamisen näkyväksi. Näistä arvioinneista saadut tulokset kertovat, mitä varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä, miten lapsiin suhtaudutaan ja minkälaisia pedagogisia käytäntöjä toteutetaan. (Hujala & Fonsén 2009, 4-5.) Varhaiskasvatuksessa arviointi kohdistuu varhaiskasvatussuunnitelman toteutumiseen ja varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin toimivuuteen. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi vastaa varhaiskasvatustoiminnan ulkoisesta arvioinnista (Komi 2017, 18.)

Päiväkodissa työyhteisön suorittaman toiminnan arvioinnin avulla edistetään laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa ja menettelytapoja. Pedagogisen toiminnan arvioinnilla edistetään lasten kehityksen ja oppimisen edellytyksiä.

Alila (2013) pitää laadun käsitteellisessä määrittelyssä lähtökohtana käsiteltävän asian kannalta keskeisten laatutekijöiden avaamista ja näiden välisten suhteiden sekä vuorovaikutuksen tunnistamista. Laadunarvioinnilla tuodaan työyhteisön praktista (itsestään selvää tietoa, tapoja ja rutiineja) avoimeen keskusteluun ja tarkasteltavaksi monelta kannalta. (Alila 2013, 37.)

Hyvät ja laadukkaat palvelut vaativat aina ylläpidon ja kehittymisen tueksi jatkuvaa arviointia. Hyvät palvelut koostuvat aina useista valinnoista ja näiden valintojen tekijöiden vastuusta ja valmiudesta arvioida omia toimiaan riittävän monesta näkökulmasta. Varhaiskasvatuksessa laatutyön lähtökohta on, että hyvää kasvatusta, opetusta ja hoitoa ei voi aidosti kehittää ilman, että kasvatustyötä tekevä henkilöstö on koko ajan mukana kehitystyössä. Laatuajattelu ei avaudu henkilöstölle paperista lukien, ajattelun jalkauttaminen vaatii käsitteiden avaamista ja tavoitteiden yksilökohtaista määrittelyä.

Laadukkaiden varhaiskasvatuspalvelujen tarjonta ei toteudu, jos kaikki asianosaiset eivät ole nykytilasta ja tavoitteista tietoisia sekä sitoutuneita että osaavia sitä toteuttamaan. Asiakkaan näkökulmasta varhaiskasvatuspalvelun laadun tuottaa kenttätyötä tekevä henkilöstö. Jonkin vakiintuneen arviointimenetelmän tai -työkalun käyttöönotto helpottaa itsearvioinnin suunnittelua ja käytännön toteutusta. Hyvin kohdenne- tuilla ja yhtäläisesti ymmärretyillä arviointikysymyksillä saadaan tietoa, joka vastaa kohdeorganisaation omia tarpeita ja tuottaa oikeaa tietoa sisäisen toiminnan kehittämiseen. Laadun itsearviointi yhdessä koko henkilöstön kanssa sitouttaa työntekijät työyhteisön toiminnan kehittämiseen.

Varhaiskasvatuksen kenttätyötä tekevä henkilökunta on lähtökohtaisesti päässyt osallistumaan ja vaikuttamaan varhaiskasvatuksen laadunhallintaan hyvin vähän. Kuitenkin esim. Hujala, Parrila, Lindberg ym. korostivat jo 1999 henkilöstön osallisuutta laadunhallinnan toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen laadunhallinta on laaja-alaista

yhteistyötä, jonka toteuttamisessa avainasemassa on kaikkien siihen osallistuvien sitoutuminen toiminnan perusteiden pohdintaan sekä toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. (Hujala 1999, 71.)

Toiminnan kehitystyö on tehtävä siinä ympäristössä ja siinä varhaiskasvatyüksikössä missä toiminta tapahtuu. Henkilöstön sitouttaminen tapahtuu ottamalla se mukaan laadunhallintaa koskevaan suunnitteluun. Myös laatujohtamisajattelussa lähdetään siitä, että tietoa ja ideoita on eniten siellä missä uudistettava toiminta käytännössä tapahtuu. (Juuti & Vuorela 2002, 60–61; Lumijärvi & Jylhäsaari 2000, 59.) Toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, säännöllistä ja oma-aloitteista (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 60).

Varhaiskasvatuksen järjestäjille oman toiminnan arviointivelvoite määritettiin ensimmäistä kertaa uudistuneiden Varhaiskasvatuslain (36/1973, 9b§) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (2016:17) myötä. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi päättää arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. Arvioinnin merkitystä yksikkötasolla korostetaan myös johtamisen näkökulmasta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 60–61.)

Päiväkotien työyhteisöt ovat suorittaneet tilanearviointeja, mutta paljolti vain vapaamuotoisten keskustelujen pohjalta ilman, että käytössä olisi laadunarviointimalli tai muu laadunseurannan tarkastelukehys itsearvioinnin työkaluna. Kunnissa on tehty laatutyötä, mutta toteutuksen laatu vaihtelee. Monesti laadun arviointimenetelmiä ei tunneta, mistä johtuen pelätään niiden käytön hankaluutta tai raskautta. Lisäksi säännöllistä toiminnan laadun itsearviointia suunnanmuutosten seurantaan ei useinkaan koeta tarpeelliseksi, joten arviointityökaluja ei käytetä.

Käytettävän arviointityövälineen tulee soveltua toistuvaan käyttöön. Systemaattisesti saman työvälineen avulla suoritettujen eri arviointikertojen tulokset ovat keskenään vertailukelpoisia, mikä helpottaa pitkäaikaisessa seurannassa olevien toimenpiteiden vaikuttavuusseurantaa ja auttaa kohdistamaan tavoitteiden saavuttamisessa tarvittavat resurssit oikein. Arviointityövälinettä käyttämällä kaikki työyhteisön jäsenet ovat mukana arvioimassa ja ottamassa kantaa sekä sopimassa kehittämistoimenpiteitä, mikä lähtökohtaisesti lisää henkilöstön sitoutuneisuutta laatutoimintaan ja parhaim-

millaan käynnistää syvällistä keskustelua työyhteisön tavoitteista ja toimintatavoista. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat itse päättää, miten arviointi toteutetaan.

Tässä opinnäytetyössä kehitetty työväline on tehty helpottamaan varhaiskasvatuksen järjestäjille asetettua lakisääteistä itsearviointia tuomalla käyttöön uudet arviointikysymyslomakkeet. Päiväkodin toiminnan itsearviointiin ei ole ollut aiemmin yleisesti saatavilla suoraan Varhaiskasvatuksen perusteet 2016 mukaisiin tavoitteisiin sovitettua itsearvioinnin työvälinettä.

5 PÄIVÄHOIDON LAADUNARVIOINTIMALLI JA ARVIOINTITYÖVÄLINE

Hujalan ym. (2007) mukaan laatumittarit voidaan varhaiskasvatuksessa jakaa kahteen ryhmään: Suppeat mittarit, mitkä toimivat päivähoidon laadun arvioinnin ja laadun kehittämistyön tukena sekä laajat mittarit, mitkä toimivat kansallisen laadunarvioinnin ja kehittämisen tukena. (Hujala ym. 2007, 172.)

Lillrank (1998) mukaan laatua voidaan jakaa ja tarkastella neljästä näkökulmasta. Vanhin niistä on tuotantokeskeinen näkökulma, jossa keskeistä on lopputuotteen virheettömyys ts. aikomuksen ja lopputuloksen välinen suhde. Suunnittelukeskeisessä laadun näkökulmassa korostuu suunniteltuprosessin merkitys. Asiakskeskeisessä näkökulmassa keskiössä on asiakkaan tarpeet ja niihin vastaaminen. Neljäs näkökulma liittyy systeemeihin ja ympäristöön. (Lillrank 1998, 28–38.)

Tässä opinnäytetyössä laadun näkökulma on systeemikeskeinen, jolloin laadussa tarkasteltava ilmiö on toimitteen asiakkaassa aikaansaamaan tarpeentyydytyksen suhde muiden toimijoiden tarpeisiin. Varhaiskasvatuksessa systeemikeskeinen näkökulma toteutuu valtionhallinnon varhaiskasvatustoiminnalle asettamien raamien kautta ts. julkisten palvelujen poliittisesta ohjauksesta sekä toiminnan tavoitteessa eli lapsen saamassa mahdollisimman laadukkaassa hoidossa, opetuksessa ja kasvatuksessa. Hyvän systeemilaadun tavoite on yhteinen hyvä, monista osatekijöistä hyvin yhteen optimoitu kokonaisuus. (Lillrank 1998, 28–38.)

Tässä opinnäytetyössä kehitetty työväline on tarkoitettu yksittäisen päiväkodin toiminnan laadun itsearvioinnin toteutuksen tueksi ja tuomaan laatua näkyväksi päiväkodin jokapäiväisessä toiminnassa. Tässä toteutuksessa itsearvioinnilla tarkoitetaan päiväkodin henkilöstön suorittamaa itsearviointia, joka kohdentuu varhaiskasvatus-toimintaan, sen edellytyksiin ja tuloksiin. Lomakkeistoa voidaan käyttää sekä arvioinnin että laadunhallinnan menetelmänä, missä arviointeja toistetaan ja toimintaa parannetaan jatkuvasti.

Kehitetyn työvälineen tarkoituksena on selvittää kysymyslomakkeiden avulla, miten organisaatiossa toimitaan eli onko toiminta lapsiryhmissä varhaiskasvatuslain ja var-

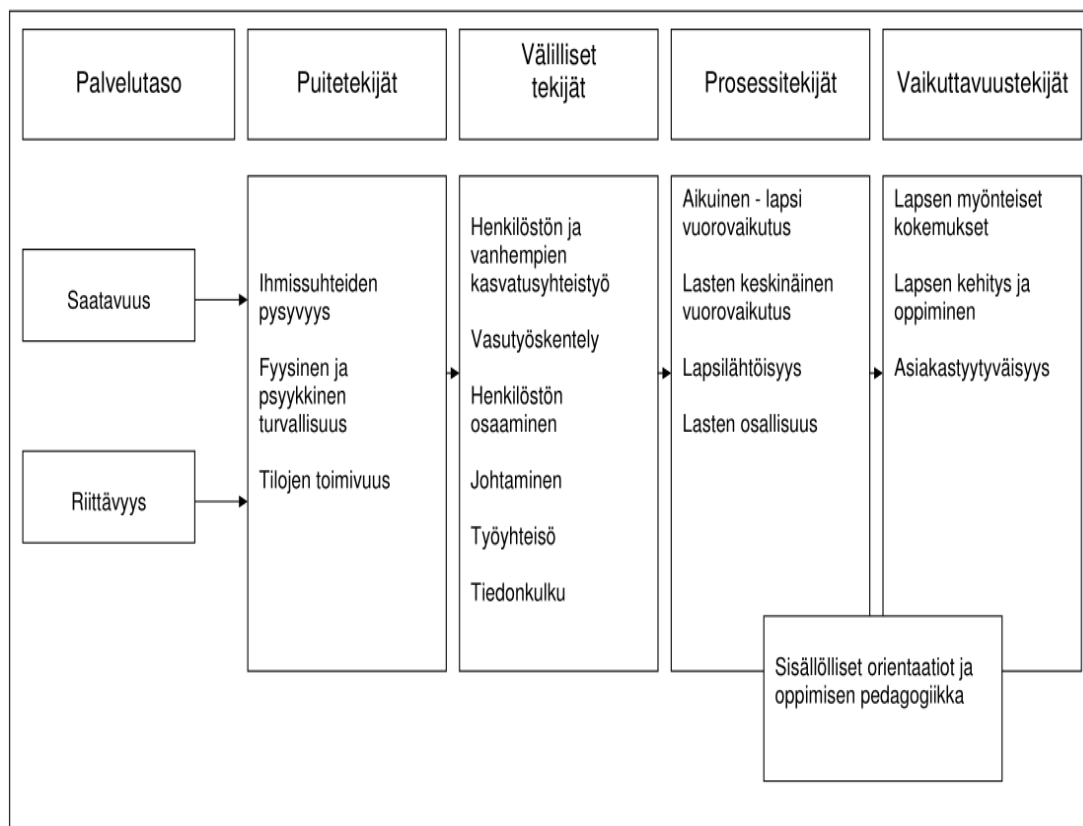
haiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista sekä miten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen laatua varmistetaan. Hujalan ym. näkemyksen mukaan varhaiskasvatuksen itsearviointivälineeksi aiemmin kehiteltyjen mittareiden ongelmaksi on muodostunut kokonaisvaltaisen laadunarvioinnin näkökulmasta mittareiden rajoittuneisuus mm. laadun ulottuvuuksien suhteen. (Hujala ym. 2007, 172.) Keitettyjen kysymyslomakkeiden arviointikohteita koskevat yksittäiset laatuksiteerit ja riittävän laatutason asettaminen omalle toiminnalle jää arviointikohteittain määriteltäväksi jokaiselle organisaatiolle itselleen.

Kehitetty arviointityöväline antaa yhden lähestymistavan päiväkodin laadun itsearvioinnin toteuttamiseksi. Sen kysymyslomakkeita voi käyttää koko työyhteisön suorittaman arvioinnin välineenä, yhteisen keskustelun pohjana sekä yksittäisinä lomakkeina tiimien toiminnan arvioinnissa tai henkilökohtaisen toiminnan laadun arvioinnin välineenä, esimerkiksi kehityskeskusteluissa. Kysymyslomakkeet ovat opinnäytetyön liitteenä (Liite 1.)

5.1 Päivähoidon laadunarviointimalli ja arviointiprosessi

Kehitetyn arviointilomakkeiston kysymykset edustavat preskriptiivistä arviointiteoriaa (Virtanen 2007, 156). Arviointikysymysten lähtökohtana ovat kansallisen normiohjauksen varhaiskasvatukselle asettamat tavoitteet, sovitettuina Päivähoidon laadunarviointimalliin (Hujala, Parrila, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1995).

Hujalan ym. (1999) kehittämä laadunarviointimalli on rakennettu monitieteellisesti, mikä on välttämätöntä varhaiskasvatuksen laaja-alaisuuden vuoksi. Mallin perusta on varhaiskasvatustieteessä ja mukana on myös hallintotieteitä ja erityiskasvatusta. Mallin teoreettinen perusta on kontekstuaalinen varhaiskasvatustieteellinen näkemys sekä konstruktivistinen näkemys lapsuuden oppimisesta. (Hujala ym. 1999, 77–78.)



Kaavio 1. Päivähoidon laadunarviointimalli (Hujala, Parrila, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1995)

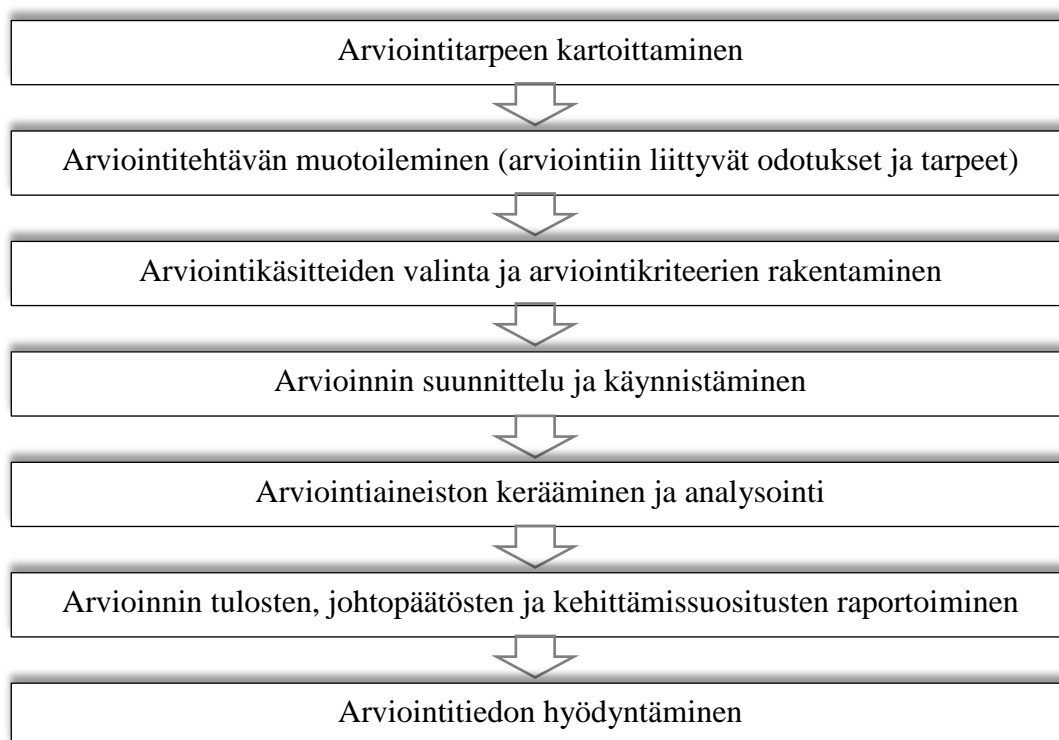
Päivähoidon laadunarviointimallissa kuvattuja varhaiskasvatuksen laatutekijöitä voidaan tarkastella jokaisen tekijän kohdalta erikseen, mutta yhdessä nämä muodostavat kokonaisuuden, minkä pohjalta varhaiskasvatuksen laatua voidaan arvioida kokonaisvaltaisesti. Mallissa laatutekijät ovat toisistaan riippuvaisia. Laadukkaiden vaikutusten edellytyksenä on laadukas prosessi, joka ohjautuu välillisesti vaikuttavista tekijöistä ja on viime kädessä puitetekijöiden säätelemää. (Hujala ym. 2007, 162.)

Mallissa varhaiskasvatuksen puitetekijöihin voidaan katsoa kuuluviksi mm. lapsiryhmän koko ja aikuinen-lapsi suhdeluku, hoitosuhteen pysyvyys ja hoitoaikojen sopivuus. Välillisiin tekijöihin kuuluvat kodin ja päivähoiton yhteistyö ja työyhteisötekijät (koulutustaso, johtajuus, henkilöstön keskinäinen yhteistyö). Prosessitekijöitä ovat mm. aikuinen lapsi vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, kehityksellisesti sopiva toiminta ja turvallinen ympäristö. Vaikuttavuustekijöihin kuuluvat

ennen kaikkea lapsen myönteiset kokemukset ja vanhempien tyytyväisyys päivähoitopaikkaan. (Hujala ym. 2007, 165.)

Arviointiprosessi koostuu arvioinnin tarpeen määrittelystä, arviointitehtävän muotoilusta, käytettävien arviointikäsitteiden ja kriteerien yksilöimisestä, arvioinnin työvaiheiden suunnittelusta ja lopulta arviointitiedon hyödyntämisestä (Virtanen 2007, 142).

Hyödyntämiskeskeisen arviointiprosessin vaiheet on kuvattu alla (Kaavio 2).



Kaavio 2. Hyödyntämiskeskeinen arviointiprosessi (Virtanen 2007, 143)

5.2 Arviointikysymysten tausta ja rakenne

Arviointikysymyslomakkeet on toteutettu tuomalla esiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (2016:17) ja Varhaiskasvatustalain (36/1973) määrittelemät laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan tärkeimmät tavoitteet. Yksikötason suorittaman itsearvioinnin avulla edistetään laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja parannetaan toimintaa. Arvioinnin kohteena on peda-

goginen toiminta ja tavoitteena lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 60- 61).

Arvioinnin täsmällisen suuntaamisen ja toteuttamisen edellytykset ovat yksiselitteiset ja konkreettiset tavoitteet. Arviointia varten on määriteltävä arviointilausekkeet, toisin sanoen yksilöitävä ne toiminnan periaatteet, joiden perusteella voi määrittellä toiminnan hyväksi tai huonoksi. Tätä toimintaa kutsutaan arviointitiedon arvologiikaksi. (Virtanen 2007, 36, 88.)

Arviointikohteita ja kysymyksiä kehitettäessä on lähtöaineiston perusteella ja käytetyn Päivähoidon laadunarviointimallin avulla harkittu mm. mitkä ovat tärkeimmät tarkasteltavat tavoitteet, millaisilla kysymyksillä arviointi toteutuu kattavana, millaista arviointiaineistoa tarvitaan ja mitä laatukäsitteitä tulisi käyttää.

Kysymysten määrän suhteen oli haasteena, että arviointikysymyksiä tulisi olla hallittava määrä, mutta toisaalta yhteen kysymykseen ei tulisi sisältyä liian laajaa asiakokonaisuutta.

Kehitettyjen arviointikysymysten/lausumien avulla pyritään saamaan tietoa siitä, miten organisaatiossa toimitaan suunnitelmien ja sopimusten mukaisesti, miten toiminnalliset tavoitteet on saavutettu sekä myös se mikä mahdollisesti estää tavoitteiden saavuttamista. Työvälineen tarkoitus on toimia työyhteisön apuna myös oppimiseen tähtäävässä arvioinnissa, missä kiinnostuksen kohteita ovat mm. hyvät käytännöt ja niiden levittäminen.

Kysymykset kohdentuvat Päivähoidon laadunarviointimallin palvelutason puitetekiöihin, mitkä ovat reunaehtoja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen toteuttamisessa. Laatu toiminnallisesti säätelevät välilliset tekijät, prosessitekijät, jotka kohdistuvat kasvatustilanteisiin sekä tuotoksen tasoon vaikuttavat vaikuttavuus tekijät. (Hujala 1999, 77.) Laadunarviointimallia on kehitelty edelleen ja siihen on 2010 lisätty sisällölliset orientaatiot ja oppimisen pedagogiikka.

Opinnäytetyönä toteutetuissa arviointikysymyslomakkeissa ei oteta kantaa varhaiskasvatukseen laadunarviointimallissa oleviin varhaiskasvatukseen saatavuuteen ja riit-

tävyyteen. Nämä kuuluvat varhaiskasvatuksen palveluohjauksen piiriin ja näin ollen varhaiskasvatuksen järjestäjätahon hallinnollisiin ja johdollisiin toimintoihin.

Lomakkeiden arviointikysymykset on luetteloitu Päivähoidon laadunarviointimallin mukaisesti jaottelulla, laatutekijöittäin ja työyhteisön toiminta-alueittain (Liite 1).

Lomakkeiden arviointikohteet ovat kytketty varhaiskasvatukselle asetettuihin tavoitteisiin, toimintaympäristöön ja varhaiskasvatusprosessin toimivuuteen (Komi 2017, 17). Arviointiprosessi kuvataan opinnäytetyössä toteuttamalla ja esittelemällä yksi esimerkki arviointiprosessin toteutustavaksi sekä tässä tarvittavat työvälineet itsearviointiin läpiviemiseksi työyhteisössä (luku 5.3).

Jokainen yksittäinen kysymyslomake sisältää neljä osiota. Ensimmäinen kuvaa arviointikohteen taustan ja sisältää kysymykseen liittyvät tärkeimmät poiminnat Varhaiskasvatuslaista ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016:sta. Toinen osio sisältää kuvauksen arviointikohteesta, millä on pyritty konkretisoimaan, selkeyttämään ja aukaisemaan arviointikysymykset päiväkodin arkityöhön käytäntöjen kontekstiin. Kolmantena lomakkeella on varsinainen arviointia ohjaava kysymys ja siihen liittyvät vastausvaihtoehdot. Neljännessä ja viimeisenä osiossa on viittaus Päivähoidon laadunarviointimallin laatutekijään ja lisäksi mahdollisuus kirjata lomakkeelle arviointikohteeseen liittyviä vapaamuotoisia kommentteja.

Kysymyksien vastausvaihtoehdot on asetettu viidelle tasolle, mitkä kuvaavat laadunhallinnan kehitystasetta; puuttuva, aluillaan oleva, kehitteillä oleva, osittain käytössä oleva tai edistynyt, täysin käytössä oleva toiminnan taso.

Vastausvaihtoehdot on numeroitu tulosten matemaattista jatkokäsittelyä varten asteikolla nollasta neljään, lisäksi on En osaa sanoa -vaihtoehto. Numeroarvoon liittyy sanallinen arviointivastaus:

- 0 = Ei lainkaan toteutunut
- 1 = Asia ollut esillä ja pohdittavana
- 2 = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutuu satunnaisesti
- 3 = Käytössä, toteutuu vain osittain tai vain jollakin arviointikohteen osa-alueista
- 4 = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla

Vastausvaihtoehdot ovat muotoilultaan tarkoituksellisesti sanallisia ja lähtökohdiltaan positiivisen kannustavia. Kysymykset ja niiden vastaukset toimivat itsearviointissa keskustelun pohjana määritettäessä millä tasolla päiväkodin laadunhallinta on ko. arviointikohteessa. Osaan kysymyksistä sisältyy useampi asia. Näitä kysymyksiä arvioitaessa tulee muodostaa yhteisen keskustelun kautta muodostettuun arvioon perustuva näkemys siitä, mille tasolle laadunhallinta asetetaan.

Laatua mitatessa selvitetään, miten toiminnalle määritellyt laatutavoitteet ja käytäntö vastaavat toisiaan. Tuloksena on sovittu mittayksikkö tai symboli, riippuen siitä onko kyseessä määrällinen vai laadullinen mittaaminen. (Outinen ym., 1999, 11.)

Kysymykset jakautuvat Päivähoidon laadunarviointimallin mukaisiin laatutekijöihin Taulukko 1 mukaisesti. Kysymysten 7, 8, 9, 10, 14 ja 15 kohdalla laadulliset tekijät kohdentuvat sekä prosessitekijöihin että vaikuttavuustekijöihin (sisällölliset orientaatiot ja oppimisen pedagogiikka).

Kysymykset voidaan kohdentaa myös työyhteisön yhdeksään toiminta-alueeseen, mitkä kattavat oleelliset osat organisaation toiminnassa (Holma 2003, 23). Taulukko 2 kuvaa mihin työyhteisön toiminta-alueeseen työvälineen arviointikysymykset liittyvät.

Taulukko 1. Kysymykset jaoteltuna laatutekijöittäin

Välillinen tekijä
Kysymys 1. Varhaiskasvatuksen tavoitteet Kysymys 4. Monialainen yhteistyö Kysymys 5. Henkilöstön vuorovaikutus Kysymys 18. Henkilöstöä osallistava toimintakulttuuri Kysymys 19. Johtaminen
Prosessitekijä
Kysymys 8. Laaja-alainen osaaminen Kysymys 9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa Kysymys 7. Oppimisen alueet Kysymys 10. Lapsen kohtaaminen Kysymys 13. Asiakkaiden tietosuoja Kysymys 14. Leikki työtapana Kysymys 15. Pedagogisen dokumentoinnin hyödyntäminen Kysymys 20. Toiminnan arviointi
Vaikuttavuustekijä
Kysymys 6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Kysymys 7. Oppimisen alueet Kysymys 8. Laaja-alainen osaaminen Kysymys 9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa Kysymys 10. Lapsen kohtaaminen Kysymys 11. Lapsen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Kysymys 12. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki Kysymys 14. Leikki työtapana Kysymys 16. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma
Puitetekijä
Kysymys 2. Oppimisympäristö Kysymys 3. Turvallisuus Kysymys 17. Henkilöstön määrä ja osaaminen.

Taulukko 2. Arviointikysymykset jaoteltuina työyhteisön toiminta-alueittain

Toiminnan perusteet	Varustus ja laitteet	Yhteistyö ja tiedottaminen
1. Varhaiskasvatuksen tavoitteet	2. Oppimisympäristö 3. Turvallisuus	4. Monialainen yhteistyö 5. Henkilöstön vuorovaikutus 6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
Toiminnan suunnittelu	Palveluprosessit	Toiminnan seuranta
6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö 7. Oppimisen alueet 8. Laaja-alainen osaaminen 9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa	10. Lapsen kohtaaminen 11. Lapsen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo 12. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki 13. Asiakkaiden tietosuoja 14. Leikki työtapana	15. Pedagogisen dokumentoinnin hyödyntäminen 16. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma
Henkilöstön kehittäminen	Johtaminen	Toiminnan arviointi, kehittäminen
17. Henkilöstön määrä ja osaaminen 18. Henkilöstöä osallistava toimintakulttuuri	18. Henkilöstöä osallistava toimintakulttuuri 19. Johtaminen	6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö 9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa 20. Toiminnan arviointi

5.3 Kysymyslomakkeiden käyttö arvioinnissa

Työyhteisön sitouttaminen oman työn kehittämiseen on yksi keskeisimmistä tekijöistä, jotta kehittämisellä olisi mahdollisuus onnistua. (Suojanen 2014). Asioiden, taustojen ja toimintojen pohdinnalle, yhteiselle reflektoinnille, ennen itsearviointia ja sen jälkeen, pitää varata työyhteisössä riittävästi aikaa.

Arviointi auttaa pohjustamaan tulevan kauden tavoitteiden asettamista ja suuntaamaan huomion niihin toiminnan alueisiin, joita tulee kehittää (Salminen & Sundquist 2002, 15).

Työyhteisön itsearviointia toteutettaessa on tärkeää päättää hyvissä ajoin, kuka tai ketkä ovat vastuussa itsearvioinnin organisoinnista, läpiviennistä ja erityisesti arviointivastauskoontien tekemisestä. Arviointiaikataulun tulee olla tiedossa hyvissä ajoin etukäteen ja myös henkilöstöä tulee tiedottaa arviointien aikataulusta. Mikäli mahdollista, osallistujien olisi hyvä tutustua kysymyslomakkeisiin etukäteen.

Suosittelava ajankohta itsearvioinnin toteuttamiselle on ennen vuosisuunnitelmien laatimista, jolloin arvioinnissa havaitut kehittämistarpeet voidaan tarvittaessa sisällyttää vuosisuunnitelmiin. Arviointityövälinettä voi hyvin käyttää päiväkodissa esimerkiksi keväällä tehtävään menneen kauden arviointiin (missä onnistuimme, missä on kehittämisen varaa).

Arvioinnin läpivientiin työyksikössä tarvitaan vähintään kaksi kaikille osallistujille yhteistä arviointitilaisuutta, joihin kannattaa varata aikaa vähintään kaksi tuntia kumpaankin. Kaikki työyhteisön jäsenet osallistuvat arviointiin ja tulosten käsittelyyn, myös esimiehet ja muu päiväkodin johto

Ensimmäinen arviointitilaisuus tulee aloittaa yhteisellä alustuksella, perehtymisellä lomakkeistoon ja ohjeistamalla lomakkeiden oikea täyttö. Alustuksessa kannattaa korostaa kysymyslomakkeiden vapaamuotoisen kommenttiosion merkitystä, etenkin niiden kysymysten osalta mihin sisältyy enemmän kuin yksi arviointikohde. Kommenttiosioon on mahdollista tarkentaa sanallisesti ainakin miltä osin toiminta toteutuu ja miltä osin siinä on mahdollisesti vielä puutteita. Tilaisuudessa jokainen työntekijä täyttää arviointilomakkeet oman näkemyksensä perusteella.

Arviointitilaisuudessa kysymyslomakkeille kirjatuista vastauksista tehdään vastuuhenkilön toimesta yhteenveto, missä lasketaan jokaisen kysymyksen keskiarvo ja näytetään kysymyskohtainen vastausten jakauma tai keskihajonta (kertoo vastaajien yksimielisyyden). Tuloksista voi koota myös laatuprofiilin, mikä antaa nopean kuvan vahvuuksista ja parantamista vaativista alueista, mutta tämä edellyttää yleensä orga-

nisaatio ja kysymyskohtaisen tavoitetason määrittämistä etukäteen. Vapaamuotoiset kommentit on myös hyvä koota osaksi yhteenvetoa.

Toisessa arviointitilaisuudessa käydään vastausyhteenvetojen pohjalta arvokeskustelua siitä, mitkä kehittämiskohteet koetaan tärkeimmiksi ja mitä osa-aluetta toiminnan kehittämisessä halutaan painottaa. Kehittämiskohteet voidaan valita ja asettaa tärkeysjärjestykseen käyttäen erilaisia osallistavia menetelmiä, kuten esimerkiksi Innotiimi Oy:n OPERA-tekniikkaa (Kuva 1). Kehittämiskohteet on syytä hankkeistaa; mistä lähdetään liikkeelle, kuka tekee, mitä ja millä aikataululla? Sovitut asiat voidaan kirjata yhdessä jatkosuunnitelmalomakkeelle.

Kehityskohteita ei kannata valita liikaa, yhdestä kolmeen on työyhteisössä yleensä riittävästi käytettävissä olevat kehittämisresurssit huomioiden. Johdon tehtävä on seurata kehittämistoiminnan etenemistä ja vaikutuksia ja vastata siitä, että sovitut suunnitelmat pysyvät aikataulussa mm. (Hujala 1999, 75; Salminen & Sundquist 2002, 14.)

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTUS

Laadun muodostumista päiväkodin arkitoiminnassa ei ole selkeästi määritelty, mihin tämän kehittämistyön oli osaltaan tarkoitus tuoda parannusta. Päiväkotien työyhteisöt suorittavat tilannearviointeja, mihin tarvittiin soveltuva laadunarviointimalli ja työväline toiminnan laadun itsearviointiin.

Usein päiväkodeissa ei tunneta laadun arviointimenetelmiä, jolloin pelätään niiden käytön hankaluutta tai raskautta. Lisäksi toiminnan suunnanmuutosten säännöllistä seurantaa ei useinkaan koeta tarpeelliseksi, joten itsearviointia tai arviointityövälineitä ei käytetä.

Kehitystehtävässä pyrittiin toteuttamaan arviointikysymykset päiväkotitoiminnan tarpeita palvelevaksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaisina. Kysymysten toimivuutta testattiin kahden päiväkodin itsearvioinnin toteutuksessa. Opinnäytetyö kuvaa myös arviointimalliin pohjautuvan työyhteisön laadun itsearviointimenettelyn läpiviennin tarvittavine työvälineineen.

6.1 Kehittämistehtävän vaiheet

Työn toteutus eteni tehtäväkokonaisuuden hahmottamisen, suunnitelman ja arviointikysymysten toteuttamisen kautta toimintaan eli päiväkotiyksikön toteuttamaan itsearviointiin, edeten edelleen itsearviointitilaisuuksista saadun palautteen ja omien havaintojen pohjalta todettuihin kehittämistarpeisiin sekä todennettuun arviointikysymyslomakkeiden käyttökelpoisuuteen päiväkodin toiminnan laadun itsearvioinnin työvälineenä.

Opinnäytetyön kehitystehtävän toteutus sisälsi seuraavat vaiheet (yksityinen päiväkoti toteutti vastaavan itsearvioinnin läpiviennin itsenäisesti):

- Kuvattiin eri lähteisiin perustuen työn viitekehyksenä varhaiskasvatuksen laatuksitettä ja laadun ohjausta yleisesti sekä laadun määrittelyä varhaiskasvatuksessa.

- Kuvattiin arviointityövälineen perusteet ja taustat arviointilomakkeiden kehittämisessä.
- Avattiin, muokattiin ja syvennetään kysymysten sisältöä räätälöimällä kysymyslomakkeet päiväkotitoiminnan arkeen ja laatutavoitteisiin sopiviksi.
- Suunniteltiin itsearvioinnin käytännön toteutus; itsearvioinnin ajankohdat ja toteutustapa sekä tarvittavat työyhteisöä koskevat käytännön järjestelyt.
- Perehdyttiin kunnallisen päiväkodin koko kasvatushenkilöstö laadun itsearviointiin toteuttamalla itsearviointi kahden iltapalaverin yhteydessä: Tutustuminen laatukäsitteeseen, henkilöstön toimesta itsearviointi kehitetyillä arviointikysymyslomakkeilla.
- Toteutettiin itsearvioinnin vastaustulosten läpikäynti, purku ja dokumentointi tarkastelemalla tuloksia yhdessä kasvatushenkilöstön kanssa Innotiimi Oy:n kehittämällä OPERA-tekniikalla. Purettiin ja läpikäytiin arvioinnin tulokset sekä määritetään työyhteisölle mahdolliset kehittämiskohteet etsimällä tarvittavia toimintaa kehittäviä toimenpiteitä.
- Tarkasteltiin arviointikysymyslomakkeiden käyttökelpoisuutta ja toimivuutta päiväkodin itsearvioinnissa keräämällä erillinen arviointilomakkeistoa koskeva kirjallinen ja vapaamuotoinen palaute itsearviointeihin osallistuneilta henkilöiltä.
- Kirjattiin pohdinta ja tutkimuspäiväkirja (opinnäytetyö) päiväkotiyksiköissä suoritetuista arviointiprosessista ja kehitystyön tavoitteiden saavuttamisesta sekä miten arvioinneissa käytetty menetelmä ja kysymykset toimivat ja soveltuvat päiväkotiympäristöön.

Lokakuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämistehtävän suunnittelu, tavoitteena kehittää työvälineVarhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaisen toiminnan itsearviointiin päiväkotiympäristössä • Sopimus kehittämistehtävästä kunnallisen päiväkodin kanssa
Joulukuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Opinnäytetyön tietoperusteisiin tutustuminen • Kehittämistehtävän täsmentäminen
Helmikuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Opinnäytetyönsopimus • Arviointikysymysten sisällön luonnostelu
Maaliskuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Sopimus yksityisen päiväkodin kanssa arviointikysymysten testaamiseksi • Arviointikysymysten sisällön suunnittelu
Huhtikuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointikysymysten suunnittelu • Kysymyslomakkeiden laatiminen
Toukokuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnallisessa päiväkodissa suoritettu itsearviointi toteutettuja kysymyslomakkeita käyttäen • Kysymysvastausten koonti ja kysymysten sisältöä koskevan palautteen kirjaaminen
Kesäkuu Heinäkuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnallisen päiväkodin itsearvioinnin purku ja kysymyksiä koskevan palautteen kirjaaminen • Palautteen analysointi ja opinnäytetyön kirjoittaminen
Elokuu - Marraskuu 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Yksityisen päiväkodin suorittama itsearviointi ja palautteen anto • Yksityisen päiväkodin antaman palautteen analysointi ja opinnäytetyöraportti

Kaavio 1. Kehittämistehtävän toteutusaikataulu

Itsearvioinnin toteuttamiseen varattiin kunnallisessa päiväkodissa keväällä 2017 kaksi työyhteisön iltapalaveriaikaa. Yksityinen päiväkoti suoritti arvioinnin itsenäisesti päiväkodin johtajan johdolla elokuussa 2017.

Kunnallisen päiväkodin henkilöstöä informoitiin arvioinnin suorittamisesta ja tarkoituksesta huhtikuussa 2017 henkilöstölle osoitetun tiedotteen muodossa.

Kunnallisen päiväkodin varsinaiseen arviointi-iltaan 18.5.2017 oli varattu aikaa kaksi ja puoli tuntia. Illan aluksi päiväkodin henkilökunta perehdytettiin laadun itsearviointiin kehitetyn työkalun avulla. Lyhyen alustuksen jälkeen jokainen suoritti yksilötyöskentelynä arviointilomakkeiden täyttämisen. Arviointiin osallistui 25 henkilöä, mukaan lukien päiväkodin johtaja ja opinnäytetyön tekijä. Arviointiin jäi aikaa kaksi

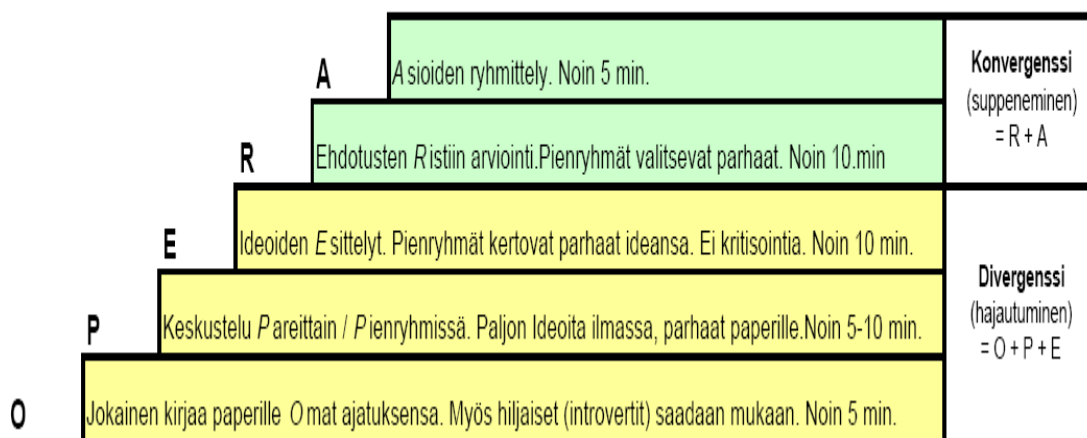
tuntia. Varsinainen arviointi vei henkilökunnalta aikaa henkilöstä riippuen alle yhdestä tunnista melkein kahteen tuntiin. Osa henkilökunnasta antoi paljon kirjallista palautetta arviointilomakkeiden kohtiin ”vapaamuotoinen kommentti”.

Yksilöarvioinnin jälkeen pidettiin itsearvioinnin tulosten purkuilta 8.6.2017. Itsearvointitulaisuuden vastauksista koostettiin yhteenveto vastausten jakautumisesta (sivulla 48) ennen purkutilaisuutta tätä varten tehdyn Microsoft Office Excel -laskentapohjan avulla.

Saatuja tuloksia tarkasteltiin yhdessä kasvatushenkilöstön kanssa ja analysoitiin vastaukset jatkotoimenpiteitä varten. Analyysin perusteella työyhteisölle määriteltiin yhdessä kehittämiskohteet.

Tulosten purkamisessa työyksikön henkilöstön kanssa käytettiin Kari ja Niko Helinin (Innotiimi Oy) kehittämää **OPERA**-tekniikkaa (**O**mat ajatukset, keskustelu **P**areittain, ideoiden **E**sittelyt, ehdotusten **R**istiin arvioinnit, **A**sioiden ryhmittely), jota voi käyttää mm. erilaisiin työyhteisön mittaustulosten käsittelyihin. Kuva 1 esittelee menetelmän ja sitä soveltavat käyttöohjeet ovat opinnäytetyön liitteenä (Liite 2). Menetelmänä tekniikka oli helppo ja yksinkertainen sekä selkeä toteuttaa ja sillä saatiin kaikki työyhteisön jäsenet mukaan.

OPERA -tekniikka



Kuva 1. Innotiimi Oy OPERA-tekniikka (Patrialainen huhtikuu 2009, 5)

6.2 Kysymyslomakkeiden testaustulokset ja -palaute

Kunnallisen päiväkodin henkilöstön palautekyselyssä oli kaikkiaan seitsemän kysymystä (Taulukko 3).

Taulukko 3. Palautekysely - kunnallinen päiväkotiki

Nro.	PALAUTEKYSELY	
	Valitse asteikolla 1-5 parhaiten mielipidettäsi kuvaava valinta: 1=Heikko -2- 3=Hyvä -4- 5=Erinomainen	
1	Ovatko lomakkeilla taustoitettut ja kuvatut arviointikohteet yhdenmukaisesti ymmärrettäviä ja kysymysten muotoilut yksiselitteisiä?	
2	Aukeavatko Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 asiakirjassa edellytetyt päiväkotitoiminnan laadulliset tavoitteet kysymyslomakkeiden avulla?	
3	Mittaavatko kysymykset toiminnan laadullista tasoa päiväkodissa?	
4	Osuvatko kysymysten mukaiset arviointikohteet päiväkotiympäristössä toiminnan tavoitteiden kannalta kriittisiin menestystekijöihin ja käsittelevätkö kysymykset toimintaa oikein kohdistuvalla kattavuudella?	
5	Helpottaisiko kysymyslomakkeiden käyttöönotto päiväkodin toiminnassa säännöllistä laadun arviointia, kehittämiskohteiden määrittelyä ja toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta jatkuvan parantamisen periaatteella?	
6	Oliko toiminnan laadun itsearviointin läpiviennin toteutustapa onnistunut ja arviointivastausten purkumenetelmä (OPERA) helposti käyttöönotettavissa jatkokäyttöön?	
7	Muuta? (Kirjaa vapaamuotoiset kommentit lomakkeen kääntöpuolelle)	

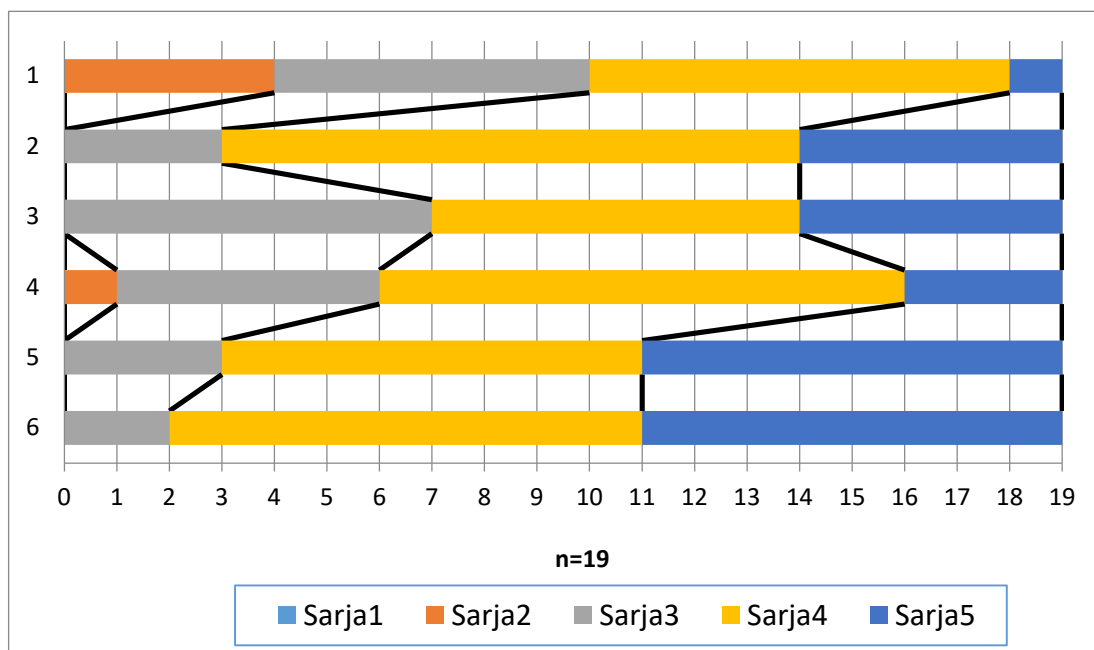
Kunnallisen päiväkodin henkilöstöstä (n=16) kaksi työntekijää antoi palautetta arviointikysymysten vastausasteikosta, toivoen lisää vastausvaihtoehtoja, etenkin tasojen kaksi ja kolme välille. Myös itsearviointilomakkeiden vastauksissa yhdessä vastaus oli merkitty kahden vaihtoehdon väliin. Tämän perusteella vastausvaihtoehtoihin voisi myöhemmin toteuttaa hienojakoisemman porrastuksen toiminnan tasolle, tarkentaen samalla sanallisia kuvauksia.

Yksityisen päiväkodin palautekyselyssä oli kymmenen kysymystä (Taulukko 4). Kysymysten määrä lisääntyi, koska kyselyä paranneltiin kunnallisen päiväkodin henkilöstön antaman palautteen johdosta. Kysymys nro. neljä jaettiin kahteen ja kysymys nro. viisi pilkottiin kolmeksi erilliseksi kysymykseksi.

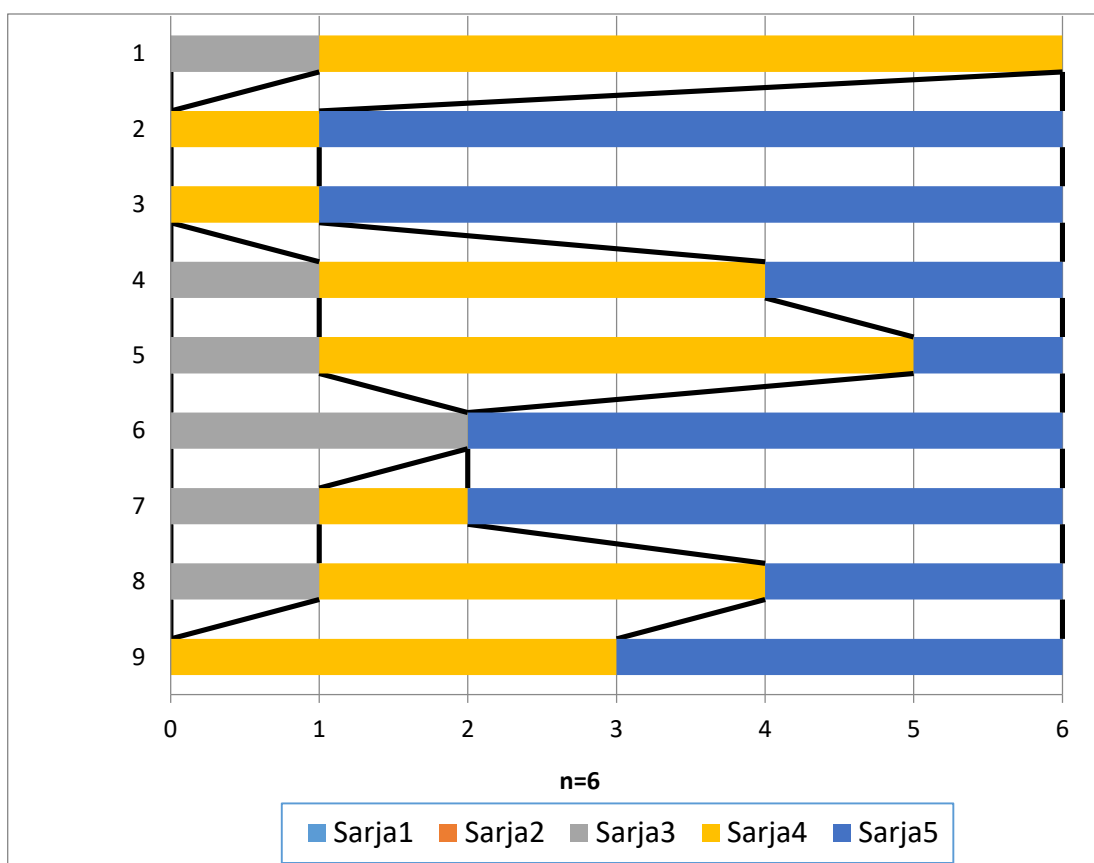
Taulukko 4. Palautekysely 2 – yksityinen päiväkot

Nro.	PALAUTEKYSELY 2	
	Valitse asteikolla 1-5 parhaiten mielipidettäsi kuvaava valinta: 1=Heikko -2- 3=Hyvä -4- 5=Erinomainen	
1	Ovatko lomakkeilla taustoitettut ja kuvatut arviointikohteet yhdenmukaisesti ymmärrettäviä ja kysymysten muotoilut yksiselitteisiä?	
2	Aukeavatko Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 asiakirjassa edellytetyt päiväkotitoiminnan laadulliset tavoitteet kysymyslomakkeiden avulla?	
3	Mittaavatko kysymykset toiminnan laadullista tasoa päiväkodissa?	
4	Osuvatko kysymysten mukaiset arviointikohteet päiväkotiympäristössä toiminnan tavoitteiden kannalta kriittisiin menestystekijöihin?	
5	Käsittelevätkö kysymykset toimintaa oikein kohdistuvalla kattavuudella?	
6	Helpottaisiko kysymyslomakkeiden käyttöönotto päiväkodin toiminnassa säännöllistä laadun arviointia?	
7	Helpottaisiko kysymyslomakkeiden käyttöönotto päiväkodin kehittämiskohteiden määrittelyä?	
8	Helpottaisiko kysymyslomakkeiden käyttöönotto päiväkodin toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan jatkuvan parantamisen periaatteella?	
9	Oliko toiminnan laadun itsearvioinnin läpiviennin toteutustapa onnistunut ja arviointivastausten purkumenetelmä (OPERA) helposti käyttöönotettavissa jatkokäyttöön?	
10	Muuta? (Kirjaa vapaamuotoiset kommentit kääntöpuolelle)	

Kirjallisessa palautteessa toivottiin myös joidenkin arviointikohteiden tarkempaa avaamista tai erittelyä, esim. kiusaamista koskevan kysymyslomakkeen kohdalla. Yksittäisessä palautteessa toivottiin kysymysten muotoilemista vielä yksinkertaisemmalle kielelle.



Kaavio 2. Palautekysely vastausjakauma - kunnallinen päiväkoti



Kaavio 3. Palautekysely vastausjakauma - yksityinen päiväkoti

Kysymyslomakkeiden todettiin itsearviointin työvälineenä lisäävän avoimuutta ja keskustelua työyhteisössä. Kysymysten sisällöstä annettiin arvioksi ”silmiä avaava kysely”. Lisäksi työvälineen todettiin toimivan hyvin työyhteisön kehittämiskohteiden etsinnässä. Osallistujien mukaan kysymyslomakkeita voisi käyttää myös tiimi-kohtaisessa itsearvioinnissa ja joitakin kysymyksiä esitettiin otettavaksi kehityskeskustelujen pohjaksi.

Palautteessa kiitosta sai OPERA-tekniikan käyttö kehityskohteiden määrittelyssä ja valinnassa, ja menetelmän mukanaan tuomaa yhteistä keskustelua pidettiin hyvänä ja rakentavana.

Arviointiin osallistujat antoivat myös sanallista palautetta arviointi-illan jälkeen suoraan arvioinnin tekijälle. Saatu palaute koski mm. kysymyslomakkeiden arviointias- teikon muuttamista sanallisiin muotoihin; Huono, tyydyttävä, hyvä, kiitettävä. Näin ei kuitenkaan voi tehdä, koska tällöin kysymyskohtaiset vastaukset olisivat subjektiivisia eivätkä keskenään vertailukelpoisia. Jokainen organisaatio päättää itse arviointivastausten jakaumaa käsitellessään tapauskohtaisesti, mikä on omassa toiminnassa riittävä tai hyvä taso.

Yksityisen päiväkodin antama palaute päiväkodin johtajan sanoin: ”Saimme koe- käyttöä opinnäytetyössä kehittyä päivähoidon työyksikön itsearviointin työkalua. Laadunarviointimalli kysymyksineen oli mielestämme todella onnistunut päiväkodin kehittämiskohteiden tunnistamiseksi ja ylipäätään uuden varhaiskasvatussuunnitelman asettamien tavoitteiden työstämiseksi. Työkalu sai kiitosta kaikilta koeikäyttöön osallistuneilta. Arviointilomakkeiden perusteellisuus kysymyksen asetteluun taustan ja itse arviointikohteen kuvaamisen suhteen helpotti vastaamista sekä varmasti täsmensi vastauksia. Saimme kaksi selkeää kehittämiskohdetta, jotka seulottiin arviointivastauksista opinnäytetyössä esiteltyä OPERA-tekniikkaa käyttäen. Olemme kiitollisia arviointityökalun käyttömahdollisuudesta ja tulemme käyttämään jatkossakin tätä päivähoidon laadunarvioinninmallia päiväkodissamme.”

Testauksesta saadun palautteen perusteelle itsearviointityövälineen kysymyslomakkeisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia. Joidenkin kysymysten muotoilua tarkennettiin, mutta kysymyksiä ei lisätty tai pilkottu pienempiin kokonaisuuksiin.

Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta. Käyttökelpoisuus tarkoittaa kehittämisprosessin seurauksena syntyneiden tulostan hyödynnettävyyttä (Toikko & Rantanen 2009, 121). Oman arvioni mukaan työvälineellä on mahdollista saada kohtuullisella työmäärällä suhteellisen kattava kokonaisnäkemys varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisesta päiväkodin arjen toiminnassa.

6.3 Kehittämistehtävän onnistumisen arviointi

Tässä osiossa pyritään arvioimaan kehittämistehtävän toteutusta ja analysoimaan kysymysten toimivuutta ja käyttökelpoisuutta pilottiorganisaatioilta saadun palautteen perusteella suhteessa kehittämistehtävälle asetettuihin tavoitteisiin.

Kehittämistehtävässä tekijä toimi itsearvioinnin suunnittelijana, toteuttajana, vetäjänä ja arvioijana sekä osallistujana myös työyhteisön jäsenenä itsearviointiin. Työyhteisö ei ollut suorittanut aikaisemmin johonkin menetelmään tai arviointityövälineen käyttöön perustuvaa laadun itsearviointia.

Työyhteisöiden, sekä kunnallisen että yksityisen päiväkodin suorittamat itsearvioinnit tuottivat kehittämistehtävän kannalta arvokasta ja hyvää tietoa kehittämistyön tekijälle. Palautetta kehittämistehtävän onnistumisesta kerättiin lomakekyselyillä ja suullisesti testaamiseen osallistuneilta henkilöiltä.

Kunnallisessa päiväkodissa arviointitilaisuuksien agenda keskittyi itsearvioinnin suorittamiseen. Tarvittavaan tavoitekeskusteluun ei käytännön syistä voitu varata riittävästi aikaa ja toiminnan kehittämiskohteiden valinnan jälkeinen kehittämistoimenpiteiden suunnittelu sekä tarkentavien kehittämistavoitteiden määrittely jäi suoritettavaksi myöhemmin erikseen.

Yksityisen päiväkodin osalta arvioinnin suunnittelusta ja toteutuksesta käytiin yhteisen palaverin yhteydessä laajempi keskustelu. Päiväkodissa oli jo aikaisemmin kevään 2017 suunniteltu työyhteisön itsearvioinnin toteuttamista, mutta itsearvioinnin

menetelmä oli vielä harkinnassa, joten arviointityövälineen kehittämistyö osui päiväkodin kannalta oikeaan ajankohtaan. Yksityisen päiväkodin johtaja veti oman työyksikkönsä arviointi-illan ja palautekeskustelun sekä jatkosuunnitelmista sopimisen. Itsearviointi toteutettiin samalla sisällöllä kuin kunnallisessa päiväkodissa, käyttäen kehityskohteiden valinnassa menetelmänä Innotiimi Oy:n kehittämää OPERA-tekniikkaa.

Kunnallisessa organisaatiossa itsearvioinnin roolin sisäistäminen kehittämisen apuvälineenä olisi vaatinut enemmän keskustelua ja sopimista kehittämistehtävän tavoitteista ja toteuttamisesta organisaation johdon ja kehittämistyön tekijän välillä. Kunnan varhaiskasvatuksen laaturyhmältä pyydettiin arviota kysymysten sisällöstä, mutta saatu vastaus oli, ettei se ennäätä arvioida kysymyksiä ennen toteutettavaa itsearviointitilaisuutta.

Opinnäytetyön lähestymistapaa suunniteltaessa arvioin, riittääkö yhden syklin kierros (suunnittelu, testaus, arviointi) määrittämään tutkimuksen lähestymistavaksi toimintatutkimukseksi. Toimintatutkimukselle ominainen jatkuvuus ja spiraalimainen kehittyminen voivat sisältyä yhteenkin sykliin, yksikin kokeilu auttaa kehittämään käytäntöjä (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2007, 82). Kehittämistehtävän tuloksia voidaan pitää luotettavina, koska kahden erillisen organisaation (päiväkodin) osallistuminen työvälineen testaukseen tuotti samankaltaiset tulokset.

Kehityskohteen analysointi ja taustateorioihin tutustuminen toteutettiin erilaisten lähteiden avulla, kuvaamalla työn viitekehyksenä varhaiskasvatuksen uudistunut normiohjaava lainsäädäntö sekä tutustumalla varhaiskasvatuksen laatuun ja laadun ohjaukseen sekä laadun itsearvioinnin merkitykseen kirjallisuuden ja tutkimusten kautta.

Osallistuvan havainnoinnin menetelmillä prosessin eri vaiheissa saatujen kokemusten lisäksi aineistoa hankittiin palautekyselylomakkeilla. Monipuolisilla menetelmillä pyrittiin lisäämään tutkimuksen luotettavuutta.

Kehittämistehtävässä toteutetut arviointikysymyslomakkeet antavat päiväkotiyksikölle työvälineen oman toiminnan laadun arviointiin ja nostavat esiin kehittämiskohteiden tunnistamiseen tarvittavan tiedon. Saatu palaute tosittaa kysymyslomakkeiden

ja OPERA-tekniikan toimivuuden ainakin sitä testanneiden päiväkotien itsearviointien välineinä.

Päiväkodeissa on harvoin osoitettavissa resursseja laajoihin itsearviointiprojekteihin tai kalliisiin ja aikaa vievien itsearviointien toteuttamismallien käyttöön. Opinnäytetyössä kehitetty työväline on kustannustehokas ja sen käyttöönotto on yksinkertaista. Resurssitarve syntyy lähinnä arviointiin käytetystä henkilöstön työajasta. Työvälineen käytöllä mahdollistetaan myös työyhteisön yhteinen keskustelu, oppimisprosessi ja toiminnan kehittäminen. Työvälineen käyttö arvioinnin tukena ei kuitenkaan itsessään takaa toiminnan kehittymistä. Päiväkodin toiminnan laadun kehittämisen kannalta on olennaista työvälineen avulla saadun palautteen hyödyntäminen käytännön kehittämistyöhön.

Arviontyövälineen kehittämisen keskeisenä tavoitteena oli toteuttaa ymmärrettävät ja taustoitettut arviointikysymykset, mitkä antavat näkyvyyden päiväkodin toiminnan laadulle asetettuihin tavoitteisiin lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten edistämiseksi. Arviointityöväline toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti, se on helppokäyttöinen ja soveltuu hyvin niin pienen ryhmän kuin suuren päiväkotiyksikönkin itsearviointiin.

Testikäytössä annetun palautteen perusteella työvälineen avulla saadaan tietoa päiväkodin varhaiskasvatustoiminnan pedagogisten ja sisällöllisten tavoitteiden toteutumisesta, saavuttamista ja kehittämistarpeista. Sen avulla voidaan myös suunnata henkilöstön huomio varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin ja syventää henkilöstön ymmärrystä varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista.

Uuden normiohjauksen viitekehyksessä arviointilomakkeiden sisällön rajaaminen, arviointikohdevalintojen tekeminen ja sisällön sovittaminen yksiselitteisiksi, ymmärrettäviksi laatuksymyksiksi oli haastava ja aikaa vaativa prosessi, mikä onnistui hyvin täyttäen työlle ennakkoon asetetut tavoitteet.

7 POHDINTA

Alilan tutkimuksessa vuodelta 2003 todettiin varhaiskasvatushenkilöstön kaipaavan laatuun liittyvää koulutusta mm. laatukäsitteestä, laatutyön prosesseista ja laadunarvioinnista sekä laadun mittaamisesta. Tutkimuksessa nousi esille, että kunnissa kaivattiin koulutusta laatuprosessin aloittamisesta, systematisoinnista, henkilöstön sitouttamisesta ja motivoinnista sekä laatukriteereistä. (Alila 2003, 43–44.)

Edellä mainitusta tutkimuksesta on kulunut kohta jo viisitoista vuotta, eikä tilanne laatutyön suhteen ole päiväkodeissa merkittävästi parantunut. Kokemukseni mukaan päiväkotien henkilöstöä ei kannusteta toiminnan laadun kehittämiseen, vaan organisaatioissa virheellisesti eletään ilman suunnitelmallisia kehittämistavoitteita päivä kerrallaan. Useasti henkilöstö on yllättävän passiivista nostamaan työnsä epäkohtia esille ja avoimeen keskusteluun. Muutosta kyllä halutaan, mutta asioihin ei uskalleta puuttua negatiivisen palautteen pelossa.

Päiväkotitoiminnan laadun kehittämisestä, laatuavoitteista ja laadun parantamismenetelmien valinnasta sekä henkilöstön aktivoinnista vastaa aina päiväkodin ja varhaiskasvatuksen johto. Johdolla on oltava tahtoa kouluttaa henkilöstöä laadun hallintaan ja arviointiin. Kasvatus-, hoito- ja opetustyön kiireisessä arjessa laadun arviointiin on vaikea pysähtyä, jos työaikaa ei erikseen kohdenneta laatu- ja arviointityöhön.

Uskon, että varhaiskasvatuksen henkilöstö sitoutuu toiminnan kehittämiseen, jos heille annetaan siihen aidosti mahdollisuus. Henkilöstön osallisuutta lisäämällä ja vastuuta jakamalla saadaan varmasti hyviä ja vaikuttavia tuloksia päiväkodin toiminnan laadun kehittämistyössä. Työyhteisöiltä vaaditaan jatkuvasti työn tuottavuuden kasvua ja käyttöastetta seurataan päivittäin, miksei myös toiminnan laatua?

Systemaattinen laadunarviointi ei ole vielä arkipäivää päiväkotien toiminnassa, joten sitä pitää harjoitella ja opetella. Kehitystyöhön sisältyneen kunnallisen päiväkodin itsearvioinnin toteutuksessa oma roolini oli lähinnä toimia työyhteisön oppimiskokemuksen mahdollistajana. Aikaisempien opintojeni ja tämän kehitystyön myötä ta-

pahtunut aiheeseen perehtyminen helpotti omaa laatukäsitteen tulkintaani ja henkilöstön opastamista laadun itsearviointiin.

Opinnäytetyöni aiheenvalinta oli ajankohtainen, sillä päiväkodit saivat uuden normiohjauksen myötä laajat toiminnalliset laatuavoitteet. Opinnäytetyö valmistui ideoinnista loppuraporttiin reilussa vuodessa. Kehittämistyön aikana varhaiskasvatuksen laadun tutkiminen ja halu kaivaa asioita syvemältä vievät kehittämistyön usein laadun sivupoluille ja houkuttelivat tarpeettomasti laajentamaan opinnäytetyön taustoja.

Kehitetyn työvälineen vahvuuksina voidaan pitää sen edullisuutta, käytön yksinkertaisuutta ja helppoutta. Se toimii kehittämisen tukena, helpottaen kehittämiskohteiden hahmottamista ja valintaa. Lisäksi menetelmä toimii henkilöstön laatuksellisuudessa keskustelujen avaajana ja apuvälineenä mm. itsearvioinnissa tai tiimien yhteisissä kehityskeskusteluissa. Itsearvioinnin toteutuksen kautta päiväkodin henkilöstö oppi tuntemaan varhaiskasvatuksen toiminnan laadulle asetetut tavoitteet ja pystyi käymään niistä rakentavaa arvokeskustelua.

Opinnäytetyön kehitystehtävä toteutettiin käytännön syistä yksilötyönä. Toteuttamalla kehitystyö tätä varten kootussa projektiryhmässä olisi mahdollistettu laajalaisempi yhteistyö eri toimijoiden välillä ja mm. paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin liittyvien arviointikohteiden mukaanotto. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman erityiset tavoitteet jäävät tämän työvälineen sisältämissä arviointikohteissa huomiotta, mutta ne voidaan ottaa mukaan luomalla tarvittaessa täydentäviä kysymyslomakkeita.

Arviointikohteita täydentää kysymyksillä lasten vertaisvuorovaikutussuhteiden laatuun ja luonteeseen liittyen, sisällyttäen tähän myös aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen ja ilmapiirin. Lapsiryhmän koon merkitystä toiminnan tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta voisi myös tarkastella.

Työvälineen käytettävyyttä voi kehittää edelleen muuttamalla lomakkeisto sähköiseen muotoon ja sisällyttämällä siihen samalla arviointivastausten käsittelyyn tarvittavat laskentataulukot, tulosten esitysgrafiikat yms. Sähköisellä työvälineellä myös

tulosten arkistointi ja systemaattisesti toistuva kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuudenseuranta olisi helpompaa.

Toivon, että tämä opinnäytetyöni ja siinä kehitetty arviointityöväline ei lisää itsearvioinnin käytäntöjen kirjoa, vaan yhtenäistää osaltaan päiväkotien laadunhallintaa ja itsearviointia kansallisen laadunarviointimallin kehittämistä odoteltaessa.

LÄHTEET

- Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatupeuhe varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972–2012. Juvenes Print, Tampere. Viitattu 15.6.2017 <http://www.uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/68120/978-951-44-9115-3.pdf>
- Alila, K. 2003. Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:1. Helsinki
- Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinon, J., Pekuri, H-M., Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Viitattu 15.6.2017 <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-266-1>
- Alila, K., Parrila, S.2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:17. Helsinki: Edita Prima Oy
- Eteläpelto, A., Collin K. & Saarinen, J. 2007. Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY
- Heikkinen, H., L., T. 2015. Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Neljäs painos. Metodien valinta aineistonkeruu: välineitä aloittelevalle tutkijalle. (toim. Valli, R., Aaltola, J.) Jyväskylä: PS-kustannus
- Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Juva: Atena kustannus
- Heikkinen, H. L. T., Kontinen, T. & Häkkinen P. 2007. Toiminnan tutkimisen suuntauksat. Teoksessa Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat (toim. Hannu L. T. Heikkinen, Esa Rovio ja Leena Syrjälä), (39–76) ja (144–162). Helsinki: Kansanvalistusseura
- Heikkinen, H., Rovio, E. & Kiilakoski, T., 2007. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. (toim. Heikkinen, H. L. T., Rovio, E., Syrjälä, L.) 2007. Helsinki: Kansanvalistusseura
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holma, T. 1997 ITE-menetelmä itsearviointiin ja laadunhallintaan. Suomen Kuntaliitto, Helsinki
- Holma, T. 2003. ITE 2 -opas uudistuneen itsearviointi- ja laadunhallintamenetelmän käyttöön. Helsinki: Hankapaino Oy

Huttunen, R., Kakkori, L. & Heikkinen H. L.T. 1999. Teoksessa Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. (toim. Heikkinen, H., Huttunen, R., Moilanen, P.) 1999. Juva: Atena kustannus

Hujala, E & Fonsén, E. 2009. Johtajuus ja varhaiskasvatuksen laatuprojekti. Tampereen yliopisto Varhaiskasvatuksen yksikkö

Hujala, E., Puroila, A- M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin

Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L., & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuskeskus. Oulu: Oulun yliopistopaino

Idänpää-Heikkilä, U. 2004. Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6, 54–55. Viitattu 5.5.2017 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504223967>

Juuti, P., Vuorela, A. 2002. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. PS-Kustannus, Jyväskylä

Karila, K. 2016 Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus 2016. Opetushallitus. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2016:6. Viitattu 17.7.2017 www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030 Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Viitattu 8.8.2017 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-487-0>

Komi, T. Työvälineitä varhaiskasvatuksen arviointiin. 2017. Lastentarha 1/2017

Lehtisalo, L., Raivola, R. 1999. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000- luvulle. Juva: WSOY

Lillrank, P. 1998. Laatuajattelu. Laadun filosofia, tekniikka ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava

Lumijärvi, I., Jylhäsaari, J. 2000. Laatujohtaminen ja julkinen sektori. Laadun ja tuloksen tasapaino johtamishaasteena. Helsinki: Gaudeamus

Oosi, O., Virtanen, P. 2005. Sosiaalisen työllistämisen laadunarviointimalli. Helsinki: Edita Print

Outinen, M., Lempinen, K., Holma, T. & Haverinen, R. 1999. Seitsemän laatupolkuja. Vaihtoehtoja laadunhallintaan sosiaali- ja terveenhuollossa. Suomen Kuntaliitto Stakes. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

- Parvinen, A., Tuominen, K. 2005. Työhyvinvoinnin johtaminen. Itsearviointin työkirja. 43 hyvää kysymystä ja esimerkkiparia. Turku: Oy Benchmarking Ltd
- Patrian henkilöstölehti. 2009. Patrialainen huhtikuu 2009. Tampere: Hämeen Kirjapaino Oy
- Rautio, Pentti 2011. Toimintatutkimus. Tuotetiede. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto. Viitattu 11.8.2017
http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/153_ohjaava.html
- Salminen, M., Sundquist, S., Lehtipuu, P., Räihälä, H. & Väänänen, H. 2002. Euroopan laatupalkintomalli julkisella sektorilla. Toiminnan arvioinnin ja kehittämisen työväline. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy
- Suojanen, U. 2014. Toimintatutkimus ammatillisen kehittymisen välineenä / Metodix-metoditietämystä kaikille. Viitattu 14.12.2016 <http://metodix.fi/2014/05/19/suojanen-toimintatutkimus>
- Toikko, T., Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisu 2002:9. Viitattu 12.12.2016
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201309236237>
- Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, Määräys 39/011/2016. Opetushallitus.
- Varhaiskasvatuslaki (36/1973)
- Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Publishing Oy

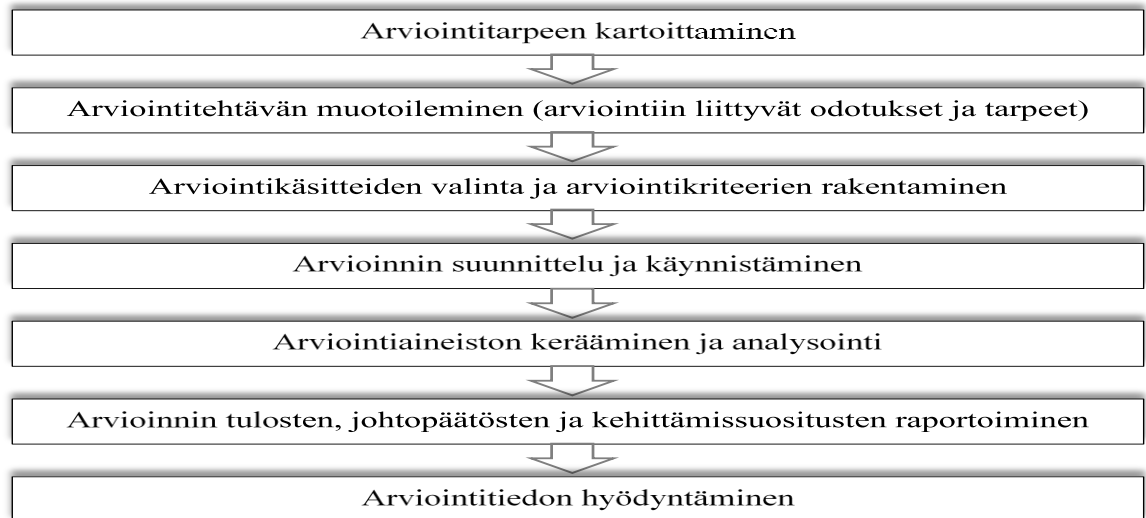
LIITTEET

Liite 1 ARVIOINTILOMAKKEET - PÄIVÄKODIN TOIMINNAN LAATU

Liite 2 OPERA-tekniikka tehokkaasti osallistava menetelmä

ARVIOINTOPROSESSI

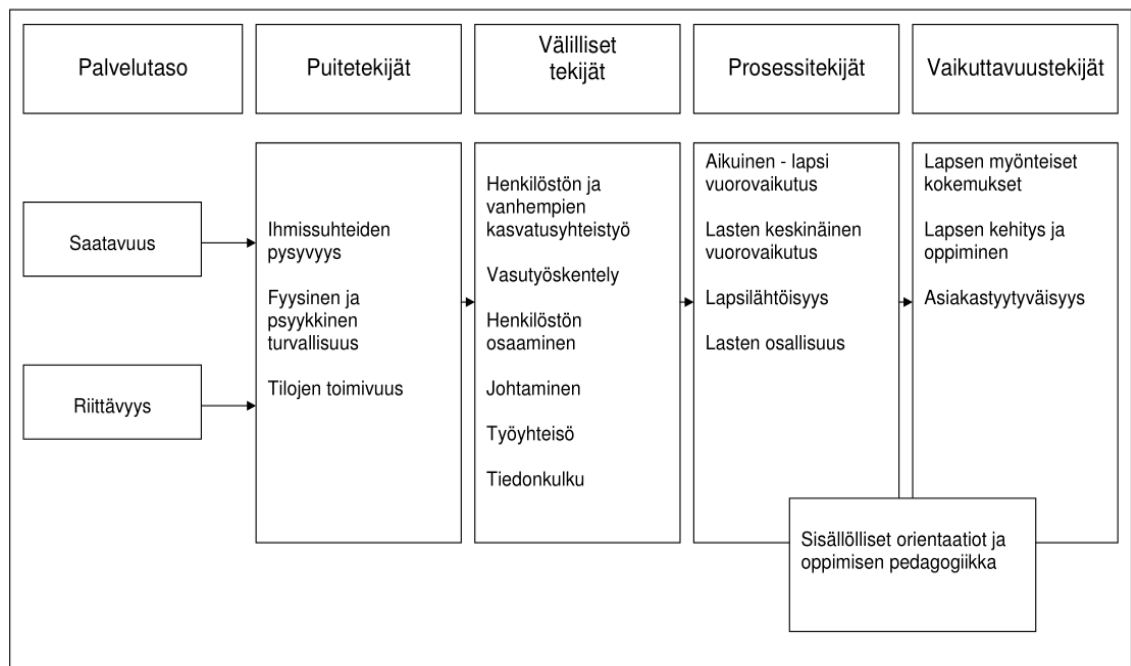
Esimerkki arviointiprosessin toteutusvaiheista:



Hyödyntämiskeskeinen arviointiprosessi (Virtanen 2007)

ARVIOINTIKYSYMYSTEN JAKO LAATUTEKIJÖITTÄIN JA TOIMINTA-ALUEITTAIN

Arviointikysymyslomakkeilla arvioidaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (2016:17) ja Varhaiskasvatuslain (36/1973) määrittelemien laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan tärkeimpien tavoitteiden toteutumista. Arviointikohteiden jaottelu perustuu Päivähoidon laadunarviointimallin mukaisiin laatutekijöihin (Hujala, Parrila, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1995).



Päivähoidon laadunarviointimalli (Hujala, Parrila, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1995)

Jaottelu laatutekijöittäin

Väiäinen tekijä:

- Kysymys 1. Varhaiskasvatuksen tavoitteet
- Kysymys 4. Monialainen yhteistyö
- Kysymys 5. Henkilöstön vuorovaikutus
- Kysymys 18. Henkilöstöä osallistava toimintakulttuuri
- Kysymys 19. Johtaminen

Prosessi tekijät:

- Kysymys 8. Laaja-alainen osaaminen
- Kysymys 9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- Kysymys 7. Oppimisen alueet
- Kysymys 10. Lapsen kohtaaminen
- Kysymys 13. Asiakkaiden tietosuoja
- Kysymys 14. Leikki työtapana
- Kysymys 15. Pedagogisen dokumentoinnin hyödyntäminen
- Kysymys 20. Toiminnan arviointi

Vaikuttavuustekijät:

- Kysymys 6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö
- Kysymys 7. Oppimisen alueet
- Kysymys 8. Laaja-alainen osaaminen
- Kysymys 9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- Kysymys 10. Lapsen kohtaaminen
- Kysymys 11. Lapsen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- Kysymys 12. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki
- Kysymys 14. Leikki työtapana
- Kysymys 16. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Puitetekijät:

- Kysymys 2. Oppimisympäristö
- Kysymys 3. Turvallisuus
- Kysymys 17. Henkilöstön määrä ja osaaminen

Jaottelu toiminta-alueittain

<p>Toiminnan perusteet</p> <p>1. Varhaiskasvatuksen tavoitteet</p>	<p>Varustus ja laitteet</p> <p>2. Oppimisympäristö</p> <p>3. Turvallisuus</p>	<p>Yhteistyö ja tiedottaminen</p> <p>4. Monialainen yhteistyö</p> <p>5. Henkilöstön vuorovaikutus</p> <p>6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö</p>
<p>Toiminnan suunnittelu</p> <p>6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö</p> <p>7. Oppimisen alueet</p> <p>8. Laaja-alainen osaaminen</p> <p>9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa</p>	<p>Palveluprosessit</p> <p>10. Lapsen kohtaaminen</p> <p>11. Lapsen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo</p> <p>12. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki</p> <p>13. Asiakkaiden tietosuoja</p> <p>14. Leikki työtapana</p>	<p>Toiminnan seuranta</p> <p>15. Pedagogisen dokumentoinnin hyödyntäminen</p> <p>16. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma</p>
<p>Henkilöstön kehittäminen</p> <p>17. Henkilöstön määrä ja osaaminen</p> <p>18. Henkilöstöä osallistava toimintakulttuuri</p>	<p>Johtaminen</p> <p>18. Henkilöstöä osallistava toimintakulttuuri</p> <p>19. Johtaminen</p>	<p>Toiminnan arviointi, kehittäminen</p> <p>6. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö</p> <p>9. Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa</p> <p>20. Toiminnan arviointi</p>

KYSYMYS 1**VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET****Taustaa**

Varhaiskasvatuslaki (36/1973) 2a§

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on mm.

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Arviointikohde

Miten hyvin varhaiskasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet ovat organisaatiossa avattu toimintaympäristöön sovitettuina ja kirjattu selkeinä, ymmärrettävinä ja ajantasaisina asioina paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, organisaation toimintasuunnitelmaan, toiminta-ajatukseen, arvoihin, menettelyohjeisiin tai muihin henkilöstön saatavilla oleviin tallenteisiin. Huomioi arvioissasi myös miten hyvin ja kattavasti henkilöstö sekä sijaiset ovat tutustuneet ja perehdytetty saatavilla olevaan aineistoon.

Arviointikysymys

Onko varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet avattu organisaatiossa ymmärrettävään muotoon ja konkretisoitu koko henkilölle?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Välillinen tekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 2
OPPIMISYMPÄRISTÖ

Taustaa

Varhaiskasvatustilain (36/1973) 6§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 3.1, 3.2, 4.3 ja 4.4

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimintatilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristökäsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapo.

Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Arviointikohde

Päiväkodin fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö on lasta kehittävä ja lapsen kasvua edistävä. Toimintaympäristössä on huomioitu ergonomia, viihtyisyys ja esteettömyys ja se vastaa lasten tarpeita.

Toiminnassa sovelletaan monipuolisesti varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukaisia menetelmiä ja työtapoja. Työtavat ovat toiminnallisia sekä lasten luovuutta ja osallisuutta edistäviä ja toiminnassa toteutuu kiireettömyys.

Päiväkodin toimintaympäristö mahdollistaa lapsille monipuolisen liikunnan sisällä ja ulkona ja houkuttelee lasta omaehtoiseen toimintaan.

Arviointikysymys

Onko yksikkömme oppimisympäristö ja työtavat lasta kehittävä, oppimista edistävä, terveellisiä ja turvallisia?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | |
|----------|---|---|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Puitetekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 3
TURVALLISUUS

Taustaa

Varhaiskasvatustalaki (36/1973) 2§ ja 6§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 2.1, 3.1 ja 3.2

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Arviointikohde

Päiväkodissa on ajantasainen turvallisuussuunnitelma, jota tarkastellaan vuosikellon mukaisesti. Päiväkodin toimintatilat sisällä ja ulkona ovat turvalliset.

Henkilöstö osaaminen turvallisuusasioissa on ajantasaista (esim. henkilökunta on perehdytetty turvallisuussuunnitelmaan ja henkilökunnan ensiapu- koulutukset ovat voimassa).

Päiväkodissa on kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma ja kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään.

Arviointikysymys

Ovatko päiväkodin sisä- ja ulkotilat ja välineet turvallisia ja tietääkö henkilöstö miten toimia eri turvallisuuteen liittyvissä häiriötilanteissa tilanteissa? Puututaanko kiusaamiseen?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | |
|----------|---|---|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Puitetekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 4
MONIALAINEN YHTEISTYÖ

Taustaa

Varhaiskasvatuslaki (36/1973) 2a§, 7a§ ja 11e§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 3.3 ja 5.2

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien välillä on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Arviointikohde

Nivelvaiheiden yhteistyö varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välillä on suunnitelmallista ja sovittua.

Oppilashuollon suunnitelman pohjalta sovittuja prosesseja noudatetaan.

Yhteistyö on toimivaa ja toteutuu sovitus- mm. neuvolan, lastensuojelun ja perusopetuksen kanssa.

Arviointikysymys

Onko varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen monialaisen yhteistyön käytännöistä ja tavoitteista sovittu siten, että toimintaa ohjaa lapsen edun ensisijaisuus?

Ympyröi vastauksesi:

- | | |
|--|---|
| 0 = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Välillinen tekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 5**HENKILÖSTÖN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 luku 3.1

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuksi ja kohdelluksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan yhteisössä. Henkilöstön näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan.

Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioitettavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Arviointikohde

Työyhteisössä huomioidaan kaikki työntekijät ja heitä kohdellaan tasa-arvoisesti.

Henkilöstön kaikille jäsenille tiedotetaan sovituista tavoitteista ja menettelyistä.

Henkilöstö toimii moniammatillisena toisiaan tukevana ryhmänä varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi.

Työyhteisössä annetaan tilaa pedagogiselle luovuudelle - saa kokeilla, epäonnistua ja onnistua.

Arviointikysymys

Onko henkilöstön välinen yhteistyö sujuvaa, toteutuuko siinä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Välillinen tekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 6**HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ****Taustaa**

Varhaiskasvatuslaki (36/1973) 2a§ ja 7b§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 3.3 ja 7.1

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasa-painoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi.

Arviointikohde

Henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyö on tasa-arvoista ja kunnioittavaa. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa henkilöstön ja huoltajien välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa.

Henkilöstö toimii aktiivisesti ja aloitteellisesti yhteistyön rakentamisessa.

Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset.

Huoltajilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa toiminnan ja kasvatuksen tavoitteiden, arvojen suunnitteluun, kehittämiseen ja arvioimiseen yhdessä henkilöstön kanssa. Huoltajien kanssa sovitut kasvatuseriaatteen ja – tavoitteet näkyvät toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Arviointikysymys

Onko kasvatusyhteistyö huoltajien kanssa vuorovaikutteista ja vastaako toiminta perheiden näkemyksiä ja toiveita?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 7**OPPIMISEN ALUEET****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 luku 4.5

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetus suunnitelman perusteiden 68 mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

Arviointikohde

Päiväkotiryhmien toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan oppimisen osa-alueiden aihepiirien yhdistäminen (kielen rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn).

Aihepiirejä sovelletaan päivittäisessä toiminnassa lapsiryhmän kiinnostuksen kohteiden ja osaamisen mukaan.

Arviointikysymys

Toteutuvatko pedagogisen toiminnan keskeiset sisällöt ja tavoitteet varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toiminnassa?

Ympyröi vastauksesi:

- | | |
|--|---|
| 0 = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Prosessitekijä, Vaikuttavuustekijät

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 8**LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 luku 2.7

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tielanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se. Miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten hyvin lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan.

Toiminnan pedagoginen dokumentointi sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Henkilöstö ohjaa lapsia viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustettava oma-aloitteisuuteen.

Arviointikohde

Opetus- ja kasvatusmenettelyt mahdollistavat eheytyneen asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lapsilla on mahdollisuus käyttää leikeissään mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa.

Lasten ihmettelyle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle on tilaa.

Lapsia kannustetaan sinnikkyyteen ja keksimään omia ratkaisuja eri tilanteissa.

Arviointikysymys

Mahdollistaako yksikkömme pedagoginen toiminta lapsille laaja-alaisen asioiden tarkastelun ja tutkimisen?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Prosessitekiä. vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 9**LASTEN OSALLISUUS TOIMINNAN SUUNNITTELUSSA, TOTEUTUKSESSA JA ARVIOINNISSA****Taustaa**

Varhaiskasvatustalaki 2a§, 7a§ ja 7b§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 2.7, 3.1 ja 4.5

Lapsen mielipide on selvittävää ja otettava huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa.

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvittävää ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja.

Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta.

Arviointikohde

Päiväkodin toimintakulttuurissa edistetään lasten osallisuutta. Lapsia kannustetaan ja rohkaistaanko jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintamalleja.

Henkilöstö kuuntelee lasten ajatuksia ja vastaa lasten aloitteisiin. Lasten osallisuuteen ja sen lisäämiseen on kiinnitetty huomiota ja lasten osallisuus toteutuu toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhdessä henkilöstön kanssa. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa.

Arviointikysymys

Toteutuuko ja huomioidaanko lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Prosessitekiä, vaikuttavuus tekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 10
LAPSEN KOHTAAMINEN

Taustaa

Varhaiskasvatuslaki 2a§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 luku 3.1 ja 5.1

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta.

Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia.

Arviointikohde

Henkilöstö toimii vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, on herkkä lapsen viesteille ja reagoi lapsen emootioihin ja tarpeisiin.

Henkilöstö tiedostaa asenteiden, kielenkäytön ja esimerkin välittymisen lapsille.

Toiminnassa tuetaan lapsen itsetunnon ja identiteetin kehittymistä, rohkaistaan lapsia toimimaan ryhmässä ja tuetaan lasten välisiä ystävyyssuhteita.

Arviointikysymys

Onko päiväkodin henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa on sensitiivistä, myönteistä ja kannustavaa?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | |
|----------|---|---|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Prosessitekijä, vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 11**LASTEN YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO****Taustaa**

Varhaiskasvatuslaki 2a§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 2.1 ja 3.1

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuksi ja kohdelluksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan yhteisössä.

Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia.

Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvostavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Arviointikohde

Lasten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu näkyy toimintakulttuurissa, missä lapset huomioidaan osana päiväkodin yhteisöä. Lapsia tulee kohdella tasapuolisesti ja tukea tekemään valintoja oman kiinnostuksensa mukaisesti. Hyvä toimintakulttuuri edellyttää, että henkilöstö kehittää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistäviä toimintatapoja ja rakenteita.

Arviointikysymys

Toteutuuko varhaiskasvatuksen tavoitteiden mukainen lasten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo päiväkodin toiminnassa?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Vaikuttavuus tekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 12**LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI****Taustaa**

Varhaiskasvatustalaki (36/1973) 2a§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 5. ja 5.1

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.

Päiväkodissa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitseman tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen.

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan Inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan.

Arviointikohde

Henkilökunta tunnistaa lapsen tuen tarpeen ja lapsi saa ajoissa tukea tarpeen ilmetessä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan ryhmälle antama tuki on riittävää lasten kasvuun, oppimiseen ja tukeen liittyvissä asioissa.

Lapsen tarvitsemat tukitoimet toteutetaan lapsen hoito- tai esiopetuspäivän aikana suunnitelman mukaisesti.

Lapselle annettu tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana ja lapsen aloittaessa esiopetuksen. Kolmiportaisen tuen malli on käytössä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Arviointikysymys

Toteutuvatko lapselle sovitut kehityksen ja oppimisen tukitoimet suunnitellusti?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | |
|----------|---|---|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 13**ASIAKKAIDEN TIETOSUOJA****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 2.3 ja 5.2

Henkilötietolaki 3§

Monialaista yhteistyötä tehdessä tulee noudattaa tietojen antoa ja salassa pitoa koskevia säännöksiä. (esim. huolellisuusvelvoite).

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, talletamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Arviointikohde

Työyksikössä huolehditaan tietoturvasta (tiedon luottamuksellisuus, eheys, saatavuus ja kiistämättömyys). Tiedot ovat ajan tasalla ja virheettömiä.

Asiakkaiden tietoja säilytetään lukituissa paikassa ja ne ovat saatavilla vain työtehtävissään tarvitseville.

Henkilöstö on tietoinen dokumenttien ja muiden tallenteiden käsittelyä koskevista toimintaohjeista ja noudattaa niitä.

Huoltajilta on suostumus tiedon luovutukseen päiväkodista muille yhteistyötahoille, paitsi kun kysymyksessä on lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelulle tai poliisille.

Arviointikysymys

Onko päiväkodissa ajantasaiset toimintaohjeet asiakkaiden henkilötietoja sisältävien dokumenttien käsittelystä ja tuhoamisesta?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Prosessitekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 14**LEIKKI TYÖTAPANA****Taustaa**

Varhaiskasvatuslaki 2a§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016

2., 2.7, 3.2 ja 4.4

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialueille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin.

Arviointikohde

Päiväkodin toimintakulttuurissa arvostetaan leikkiä keskeisenä työtapana. Henkilöstö ohjaa leikkiä ja huolehtii, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden olla osallisena leikissä omien taitojensa mukaisesti.

Päiväkodissa kehitetään leikkiä edistäviä oppimisympäristöjä ja kannustetaan lapsia ilmaisuun ja luovuuteen.

Pelit, tieto- ja viestintäteknologian välineet, draamaan, liikuntaan, musiikkiin ja kuvaamataitoon ym. tarvittavat välineet ovat huollettu ja kunnossa ja niitä on riittävä määrä.

Arviointikysymys

Kannustaako päiväkodin toimintakulttuuri lapsia leikkimään ja kehittääkö henkilöstö leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä? Onko lasten käytössä on riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Prosessitekijä, vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 15**PEDAGOGISEN DOKUMENTOINNIN HYÖDYNTÄMINEN****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 2.3, 2.7 ja 4.2

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa jatkuvasti lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa. Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia.

Arviointikohde

Pedagogisten dokumenttien avulla saatuja tietoja hyödynnetään työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa lasten tarpeita ja kiinnostusta vastaaviksi.

Pedagoginen dokumentointi on toiminnan suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä.

Pedagogisia dokumentteja hyödynnetään lasten kehityksen, oppimisen ja tuen tarpeiden arvioinnissa.

Arviointikysymys

Käytetäänkö havainnointia ja dokumentointia varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteutuksen, kehittämisen työvälineinä?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Prosessitekiä, vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 16**LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA JA ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA****Taustaa**

Varhaiskasvatusturva (36/1973) 7a§
 Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 1.3

Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturvan turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle.

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida suunnitelmassa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Arviointikohde

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen oppimissuunnitelma perustuu lapsen tuntemukseen, kuulemiseen ja havainnointiin.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista ja oppimissuunnitelmista otetut tavoitteet otetaan huomioon suunnittelussa ja oppimisympäristöjä luodessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja oppimissuunnitelmaan kirjatut tavoitteet asetetaan varhaiskasvatustoiminnalle.

Lapsi otetaan ikätaso huomioiden mukaan suunnitelman laadintaan ja arviointiin.

Arviointikysymys

Onko lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien ja esiopetuksen oppimissuunnitelman lähtökohtana lasten etu ja tarpeet?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Vaikuttavuustekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 17**HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ JA OSAAMINEN****Taustaa**

Varhaiskasvatuslaki (36/1973) 5§ ja 5a§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 2.2

Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito- ja kasvatustehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia.

Päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä toimivista vähintään kolmanneksen tulee olla kelpoisia lastentarhanopettajan tehtävään, muilla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 8 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus.

Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla lastentarhanopettajan pedagogista vastuuta. Kokonaisvastuu lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on lastentarhanopettajalla.

Lastentarhanopettajat, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Arviointikohde

Päiväkodissa on pätevä henkilöstö, jonka perus- ja täydennyskoulutus tukee heidän ammatillisen roolinsa toteuttamista. Henkilöstön osaaminen on laajasti käytössä ja henkilöstö hyödyntää kehittämistyöstä, arvioinneista ja alan tutkimuksesta saatua tietoa.

Päiväkodin toiminnassa noudatetaan henkilöstön mitoituksesta annettuja säädöksiä.

Päiväkodissa on toimiva sijaisjärjestelmä.

Arviointikysymys

Vastaako henkilöstön määrä, rakenne ja osaaminen päiväkodin toiminnan tarpeita ja noudattavatko ne lain ja asetuksen säädöksiä?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Puitetekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 18**HENKILÖSTÖÄ OSALLISTAVA TOIMINTAKULTTUURI****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 luku 3., 3.1

Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva työyhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksista saadun tiedon hyödyntäminen.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuksi ja kohdelluksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä. Henkilöstön näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan.

Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä

Arviointikohde

Päiväkodin ilmapiiri on avoin ja kannustava.

Johtaminen on keskustelevaa ja motivoivaa.

Henkilöstöltä saatua tietoa hyödynnetään työyhteisön kehittämisessä ja toiminnan organisoinnissa.

Työyhteisössä käydään keskustelua suunnitelmista ja kerrotaan keskeisistä päätöksistä.

Muutokset toteutetaan yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Arviointikysymys

Onko päiväkodin toimintakulttuuri henkilöstöä osallistavaa?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | | |
|----------|---|------------|------------------------------------|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS | = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | | |

Lisätietoja

Välilliset tekijät

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 19**JOHTAMINEN****Taustaa**

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 3 ja 3.1

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta.

Arviointikohde

Johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen.

Johtaminen tukee henkilöstön perustehtävän suorittamista.

Johto kannustaa henkilöstöä itsearviointiin ja tiedon ja osaamisen jakamiseen.

Päiväkodissa käydään avointa vuoropuhelua johdon ja henkilöstön kanssa ja johto edistää osallistavaa toimintakulttuuria..

Arviointikysymys

Johdetaanko toimintaa siten, että se tukee ja edistää parhaalla mahdollisella tavalla päiväkodin perustehtävän toteutumista joka päivä?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | |
|----------|---|---|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Välillinen tekijä

Vapaamuotoinen kommentti:

KYSYMYS 20
TOIMINNAN ARVIOINTI

Taustaa

Varhaiskasvatustalaki (36/1973) 9b§

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2016 3.1, 7 ja 7.1

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta.

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatustalain ja varhaiskasvatustalain toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatustalain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Arviointikohde

Työyksikössä pohditaan ja arvioidaan säännöllisesti varhaiskasvatustalain toteuttamista esim. tiimipalaverissa tai erillisissä arviointitilaisuuksissa keskustellen opetuksen käytännön toteuttamisesta, henkilöstön ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta, kasvatuskäytännöistä, työmenetelmistä, resursseista yms.

Sovittujen asioiden toteutumista seurataan ja arvioinnin tulokset, parannusehdotukset ja suunnitelmat kirjataan.

Arviointikysymys

Arvioidaanko yksikössämme säännöllisesti ja tavoitteellisesti toiminnan sisältöä, oppimisympäristöä ja pedagogisia työtapoja?

Ympyröi vastauksesi:

- | | | |
|----------|---|---|
| 0 | = Ei lainkaan toteutunut | EOS = En osaa arvioida, ei koske minua |
| 1 | = Asia ollut esillä ja pohdittavana | |
| 2 | = Kehitteillä, kokeiluja menossa, toteutunut satunnaisesti | |
| 3 | = Käytössä, mutta toteutuu vain osittain tai vain joillakin arviointikohteen osa-alueella | |
| 4 | = Käytössä ja toteutuu täysin kaikilla arviointikohteen osa-alueilla | |

Lisätietoja

Prosessitekiä

Vapaamuotoinen kommentti:

Kari ja Niko Helin
Innotiimi Oy

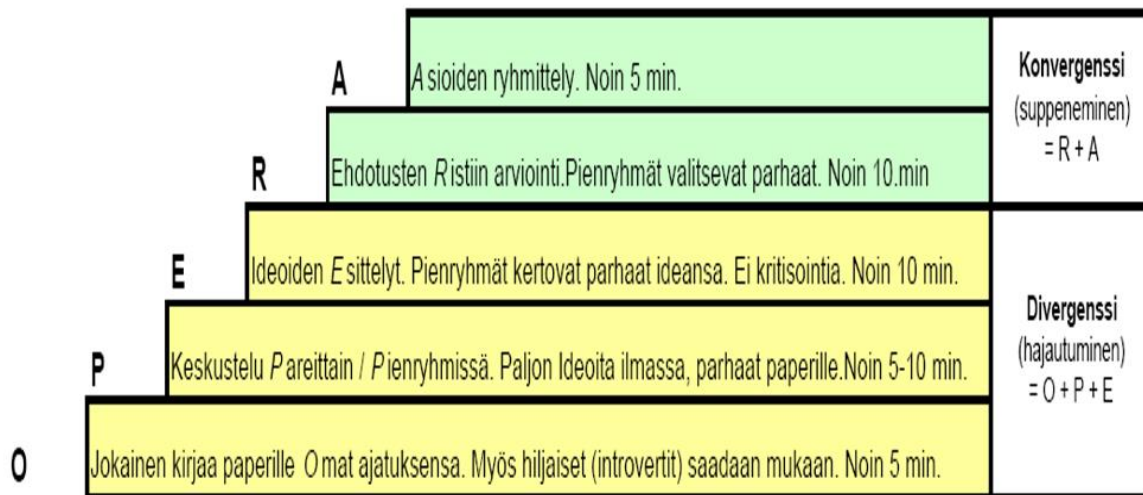
OPERA-tekniikka

tehokkaasti osallistava menetelmä

YSO16SP
Riitta Vuorinen
2017



OPERA-tekniikka



OPERA-tekniikan toteutus Tuplatiimi-menetelmää soveltaen 1/4

Omat ajatukset – 5 min

- Kirjaa mielestäsi tärkeimmät asiat (esim. 3 kpl) annetun tehtävän mukaisesti .

Keskustelu **P**areittain/**P**ienryhmissä – 10 min

- Keskustelua yhdessä jokaisen omista kirjauksista
- Pari/pienryhmä kirjaa yhteisesti tärkeimmiksi katsotut asiat (esim. 3 kpl tai jäsenten lukumäärä)
- Jokainen yksittäinen asia kirjataan omalle erilliselle paperilleen

OPERA-tekniikan toteutus Tuplatiimi-menetelmää soveltaen 2/4

Ideoiden **E**sittelyt – 10 min

- **P**arit/**P**ienryhmät esittelevät kirjaamansa parhaat ideat mahdollisine perusteluineen muille osallistujille
- Muut osallistujat eivät arvioi/kommentoiki/kritisoiki esiteltäviä asioita
- Esitellyt asiat kiinnitetään paperille merkittyinä seinälle kaikkien nähtäville

OPERA-tekniikan toteutus Tuplatiimi-menetelmää soveltaen 3/4

Ehdotusten **R**istiinarviointi – 10 min

- Osallistujat valitsevat seinälle esille laitetuista asioista mielestään parhaat
- Valinta voidaan suorittaa äänestyksellä, jossa jokaiselle osallistujalle annetaan esim. 3 ääntä, mitkä he voivat antaa merkitsemällä seinällä olevista ehdotuksista haluamansa
- Lähtökohtaisesti vain yksi ääni asiaa kohden ja äänistä vain yksi oman ryhmän esitykselle (ettei synny tasatulosta kaikkien äänestäessä vain omia asioitaan)

OPERA-tekniikan toteutus Tuplatiimi-menetelmää soveltaen 4/4

Asioiden ryhmittely – 5 min

- ryhmitellään asiat papereina seinälle niin, että eniten kannatusta saaneet asiat tulevat ylös ja samaa asiaa tarkoittavat niiden alle.
- Ilman kannatusta jääneet tai eniten kannatusta saaneiden asiaryhmien ulkopuolelle jääneet paperit voidaan poistaa.
- Valitaan jatkoon eniten kannatusta saaneista asiaryhmistä esim. 3 kpl ja sovitaan jatkotoimenpiteistä näiden osalta

OPERA-tekniikan plussat

- Tehokas ja tasapuolinen keskustelu
- Kaikki joutuvat ja pääsevät osallistumaan
- Tekniikka, jossa yhdistyvät yksilöpohdinta ja ryhmätyö